Ἔτος ΙΕ'. Ἐν Ἀθήναις 11 καὶ 18 Ἀπριλίου 1902 Ἀριθ. 224 καὶ 525

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΟΡΓΑΝΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΠΕΜΠΤΗΝ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ 12 ΜΗΝΩΝ
Ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου ἢ 1 Ἰουλίου
Ἐσωτερικοῦ δρ. 6. — Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 8.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ καὶ ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΜΙΧ. Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ
«Ἀναπλάσεως» καὶ ἐκδόσεως τοῦ Χρυσοστόμου
ὁδὸς Φλέσσα, 5, παρὰ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ θρησκεία καὶ αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, ὑπὸ F. Bettex.— Τὰ Σεπτὰ τοῦ Σωτῆρος Πάθη, ὑπὸ Ἀρχιμ. Χρυσάνθου Κ. Μακρῆ.— Τὸ παράδειγμα, ὑπὸ Νικ. Ι. Γαλανοῦ.—Τί ἔχει ὁ ἄνθρωπος παρὰ τοῦ Θεοῦ· τὰ ἑπτὰ θαύματα τοῦ κόσμου, ὑπὸ Κ. Α. Διαλησμᾶ.— Ὁ Ῥαβδῖνος Ἰσαὰκ Μ., ὑπὸ Νικ Χ. Ἀμβράζη.— Τὸ τριμελὲς δικαστήριον διὰ τὸ τρισύθετον, ὑπὸ Κ. Α. Διαλησμᾶ.

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ
ΚΑΙ
ΑΙ ΦΥΣΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

ΥΠΟ

F. BETTEX

ΚΕΦ. Β'.
Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΞΕΛΙΞΙΣ
Β'.

Ὁ Θεὸς δὲν ἔπλασεν ἅπαξ διὰ παντὸς ἐν μικροσκοπικὸν κύτταρον ἐγκλείσας εἰς αὐτὸ ὅλας τὰς ἀναγκαίας δυνάμεις πρὸς ἄπειρον ἐξέλιξιν, καὶ ἔπειτα παρακολουθῶν, μὲ τοὺς βραχίονας ἐσταυρωμένους, ὡς τις Βούδδας, τὴν ἀλληλοδιάδοχον ἀνάπτυξίν του, ὑπὸ τὴν μοιραίαν ἐπίδρασιν τῶν περιστάσεων, τοῦ κλίματος, καὶ τῆς τύχης. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι τῷ ἦτο τοῦτο δυνατόν· διότι πιστεύομεν εἰς παντοδύναμον Θεόν. Ἀλλ' ἐν πρώτοις ὁ λόγος του, εἰς τὸν ὁποῖον ὡσαύτως πιστεύομεν, μᾶς φανερώνει, ὅτι ἔπλασε διαφόρους τύπους φυτῶν καὶ ζώων, καὶ ἐπαναλαμβάνει δεκάκις : ἕκαστον κατὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ. Ἔπειτα, ὅλη ἡ γεωλογία καὶ ἡ παλαιοντολογία μᾶς ἀποδεικνύουσιν ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, καὶ ὅτι οὐδέποτε σηπία τις ἔγεινε πτηνόν, οὔτε φάλαινά τις ἔγεινέ ποτε ἄρκτος Πᾶν ὅν ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν ἱκανότητα τοῦ προσαρμόζεσθαι πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς περιστάσεις, καθὼς τὸ βλέπομεν εἰς ποικιλίας τινὰς τοῦ κυνὸς καὶ τοῦ βόδου· ἀλλ' ἡ ἱκανότης του αὕτη περιορίζεται ἀκάμπτως εἰς ὃν τῷ προσέδωκεν ἀρχῆθεν ὁ Θεὸς τύπον τῆς ὑπάρξεώς του, καὶ δὲν χωρεῖ εἰς μεταβολὴν τοῦ εἴδους.

Καὶ θ' ἀποτελέσῃ μέν ποτε συνέχειαν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἄνθρωπος —ἄγγελος, ἀνώτερος τοῦ ἀγγέλου, ὡς θὰ τὸ ἴδωμεν ἐν τῇ Ἀναστάσει τῶν νεκρῶν. Ἀλλ' ἕως τότε, ὁ ἄνθρωπος θὰ μείνῃ ἄνθρωπος, καὶ ὅλαι του αἱ προσπάθειαι, καὶ ἑκατὸν χιλιάδας ἐτῶν ἂν διαρκέσωσι, δὲν θὰ τὸν ἐξαγάγωσιν οὐδὲ κατὰ δάκτυλον τοῦ κύκλου, εἰς ὃν ἡ φύσις τὸν ἔχει ἐγκεκλεισμένον.

Ὁ Θεὸς λοιπὸν θέλει ὅπως ὁ ἄνθρωπος, πρὶν ἢ μεταβληθῇ εἰς ἀνθρωπο-ἄγγελον, σπουδάσῃ ὅλας τὰς συνθήκας τῆς ἰδιαιτέρας του φύσεως καὶ τὰς τῆς παρούσης δημιουργίας. Ὀφείλει ἀνὰ ἐκζητήσῃ καὶ νὰ ἐρευνήσῃ διὰ τῆς σοφίας του περὶ παντὸς ὅ,τι γίνεται ὑπὸ τὸν οὐρανόν· τὴν ὀχληρὰν ταύτην ἐνασχόλησιν ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ μοχθῶσιν ἐν αὐτῇ» (Ἐκκλησ. Δ'. 13). Ἰδοὺ διατὶ ἡ ἀνθρωπότης μοχθεῖ ἀπὸ ἓξ χιλιάδων ἐτῶν.

Ἠδύνατό τις νὰ ὑπολάβῃ ἀτελεύτητον τὸν ἀγῶνα τοῦτον, καθόσον ἡ δημιουργία ἐμπεριέχει ἔννοίας τοῦ Θεοῦ, τόσον βαθείας, τόσον πλουσίας, καὶ τόσον ἀνεξαντλήτους, ὥστε θὰ ἐχρειάζετο εἰς ἄγγελος ἑκατὸν ἢ χίλια ἔτη, διὰ νὰ σπουδάσῃ ἁπλοῦν τινα χάλικα· ἐπειδὴ οὗτος ἐγκλείει ἐν ἑαυτῷ ὅλους τοὺς νόμους τῆς φυσικῆς καὶ τῆς χημείας, τοὺς τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ὕλης, καὶ ἐκτὸς τούτου τὴν ἰδίαν ἱστορίαν του.

Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος, τετυφλωμένος καὶ ἐξησθενημένος ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἀνίκανος, ἕνεκα αὐτῆς, νὰ διερευνᾷ τὰ βάθη τῶν μυστηρίων τούτων, δὲν πρέπει νὰ προχωρήσῃ τόσον. Αἱ γνώσεις του δὲν θὰ τῷ ἐχρησίμευον εἰ μὴ εἰς τὸ νὰ ἐπαρθῇ ὑπεράνω τοῦ Θεοῦ, ὡς ὁ Σατάν, ἐν τῇ ἰδίᾳ του φαντασίᾳ. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ σπουδή του ὑπόκειται εἰς πέρας· καὶ ὅταν θὰ ἔχῃ ἀρκετὰ ἐξερευνήσει διὰ τῆς σοφίας του τὸν κόσμον τοῦτον καὶ πᾶν ὅ,τι γίνεται ὑπὸ τοὺς οὐρανούς, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὅταν ἡ ἀνθρωπότης, ἀρκούντως ἐξωκειωμένη πρὸς τὴν ἐπίγειον ταύτην δημιουργίαν, δὲν θὰ γνωρίζῃ πλέον τί νὰ κάμῃ ἐν αὐτῇ, καὶ θ'

ἀρχίσῃ σοβαρῶς νὰ ἀνιᾶται ἐπὶ τῆς γῆινης ταύτης σφαίρας, τοῦτο ἔσται εἰς σημεῖον ὅτι συνετελέσθη ὁ ἐπ' αὐτῆς προορισμός της, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς θὰ τὴν καλέσῃ εἰς τὴν μεγάλην καὶ τελικὴν Κρίσιν.

Ἤδη λοιπὸν βλέπομεν ἐπιφανόμενα σημεῖά τινα προαγγέλλοντα τὸ τέλος. Ἡ νῦν ἀνθρωπότης ἀρχίζει νὰ δεικνύῃ ἐξάντλησίν τινα, κόρον τινά, ὅστις δὲν σημαίνει ἁπλῶς τέλος τοῦ αἰῶνος, ἀλλὰ τέλος τοῦ κόσμου. Καὶ βεβαίως μὲν καὶ ἀρχαῖοι λαοί, οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, ἐδοκίμασαν τὸν κάμματον τοῦτον καὶ τὴν ἀηδίαν τῆς ζωῆς. Καὶ αὐτοὶ ὡσαύτως ἐγνώρισαν τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ὀφθαλμῶν, τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκός, καὶ τὴν ἀλαζονείαν τοῦ βίου, καὶ συνεκόμισαν ἐντεῦθεν τὴν πικρίαν τῆς καρδίας, ἥτις τοὺς ἔκαμε νὰ εἴπωσιν ὁμοίως μὲ ἡμᾶς, καὶ ἡ ἁμαρτία δὲν εἶνε παρὰ ματαιότης· ἀλλ' ἡ ἀηδία των δὲν ἦτο τόσον γενική, καὶ ἡ καταφρόνησίς των πρὸς τὴν ζωὴν ἦτο ὀλιγώτερον ἰσχυρά. Ἐκεῖνοι ἀπέρριπτον ἐν ἀρᾷ τὸ ποτήριον κενωμένον μέχρι πυθμένος καὶ μαραμμένον τὸ ῥόδον· ἡμεῖς θεωροῦμεν, μὲ ὀφθαλμὸν ἀδιάφορον, μὲ κεφαλὴν κεκμηκυῖαν καὶ μὲ καρδίαν κενήν, τὸν κόσμον τοῦτον ὡς παλαιωθὲν παιγνίδιον, ὅπου τὸ πᾶν, καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτοῦ, εἶνε ψευδολογία, ἐπιτήδευσις, ἐγωισμός, μὲ ἡλιθίους τινὰς αὐταπάτας, καὶ λείψανόν τι εὐπίστου ἐνθουσιασμοῦ! Ὁποία ἀπογοήτευσις γενική! Ὡς πρὸς τὴν τέχνην, μετὰ τὰς Ἀφροδίτας καὶ τοὺς Ἀπόλλωνας, τὰς Παναγίας καὶ τὰς Ἀποκαθηλώσεις, καταγινόμεθα ἀνησύχως εἰς τὸ νὰ ζητήσωμεν τὸ νέον καὶ εὑρίσκομεν τὸ ἀλλόκοτον, τὸ ἀνάρμοστον καὶ ἀηδές. Ἡ μυθιστορία, μὲ φράσιν ἀγωνιώδη καὶ ἄτοπον, ἀσχολεῖται περὶ τὴν ψυχολογικὴν ζωοτομίαν, μελετᾷ μετὰ πάθους τὴν παραφροσύνην καὶ τὴν εὐήθειαν· ἢ, ἀπηλπισμένοι ὡς πρὸς τὸ ἀγαθόν, γράφομεν τὰ «Ἐγκώμια τοῦ κακοῦ» καὶ τὰς «Βλασφημίας», ἢ, τὸ πολύ, ἀφιέμεθα, μετὰ τοῦ Δ' Ἀννουντσίου καὶ ἄλλων, εἰς τὰ θολὰ ῥεύματα μυστυκισμοῦ ἡδυπαθοῦς, ἐπαγωγοῦ καὶ νοσηροῦ. Ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ ἀσχολεῖται ἁπλῶς εἰς ἐπινοίας περὶ τοῦ πῶς νὰ μὴ ἀντιγράφῃ διηνεκῶς τοὺς τύπους τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τοῦ Μεσαίωνος. Τέλος, καὶ τοῦτο εἶνε βαρύτερον, ἐδοκιμάσαμεν ὅλας τὰς θρησκείας, καὶ ἐκουράσθημεν ἐξ αὐτῶν! Οὔτε ἡ Φιλοσοφία, οὔτε ἡ θρησκεία μᾶς ἐνδιαφέρουσι μεγάλως. Τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἐδόνουν τὰ πλήθη, δὲν εἶνε πλέον ζητήματα δημοφιλῆ, καὶ δὲν ἐνδιαφερόμεθα ἤδη διὰ προβλήματα ἀληθειῶν καὶ ἀρχῶν, ἀλλὰ διὰ τινὰ δολοφόνον, ἢ μίαν ἠθοποιόν, διὰ τινα μονομαχίαν ἢ σκανδαλώδες διαζύγιον.

Καὶ ἐν τούτοις ὁ Θεός, ὁ παρέχων καθημερινῶς εἰς τὴν ἀνθρωπότητά του τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τοῦ σώματος, δὲν τὴν ἐγκαταλείπει καὶ τῇ προσφέρει ἐπίσης τὸν ἄρτον τοῦ πνεύματος. Μᾶς διήνοιξε διὰ τοῦ Κοπερνίκου, τοῦ Νεύτωνος, τοῦ Ἐρσχέλου, τοῦ Λιννναίου, τοῦ Κυβιέρου, καὶ τόσων ἄλλων, νέας ἀπόψεις τοῦ Σύμπαντος, μᾶς ἔδωκε τὸ τηλεσκόπιον καὶ τὸ μικροσκόπιον. Διότι πᾶσα ἐφεύρεσις συμβαίνει εἰς τὴν κατάλληλον ὥραν, καὶ πρέπει νὰ μᾶς ἐνθαρρύνῃ καὶ νὰ μᾶς ἐνισχύῃ, ἡμᾶς τοὺς ταλαιπώρους κεκμηκότας προσκυνητάς, δεικνύουσα ἡμῖν ἀπὸ τὰ ὕψη, εἰς τὰ ὁποῖα μᾶς ἀναβιβάζει, τὸ μέγα καὶ ὡραῖον πανόραμα τῆς Δημιουργίας. Τὸ ἔργον ἡμῶν τῶν νεωτέρων εἶνε ἡ σπουδὴ τῆς φύσεως καὶ τῶν νόμων της, οἵτινες ἐκφράζουσι τὴν θείαν διάνοιαν, διὰ νὰ ὑψωνώμεθα διὰ τῆς ἐπισκοπήσεως ταύτης μέχρις αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἐν τῇ σπουδῇ ταύτῃ τῆς φύσεως ἐπετελέσαμεν προόδους. Ἀρκεῖ, πρὸς ἀπόδειξιν τούτου νὰ ἀναφέρωμεν τὴν χημείαν, τὴν γεωλογίαν, τὴν γεωγνωσίαν, τὴν μικρογραφίαν, τὴν βιολογίαν, καὶ ἄλλους κλάδους ἀγνώστους εἰς τοὺς ἀρχαίους, ἢ νὰ ὀνομάσωμεν τὸν Κοπέρνικον, τὸν Νεύτωνα, τὸν Κέπλερον, τὸν Λιννναῖον, τὸν Ἐρσχέλον, τὸν Κυβιέρον, τὸν Λαβοαζιέ, τὸν Λαπλᾶς, τὸν Ἀραγώ, τὸν Οὐμβολδόν, τὸν Κιρχώφ, τὸν Μποῦνσεν, τὸν Φαραδάϊ, τὸν Τύνδαλ, τὸν Χέλμολτζ, τὸν Παστέρ, τὸν Ἔδιτσων, καὶ τόσους ἄλλους. Διὰ τῶν νεωτέρων δὲ ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων διεχύθη περισσότερον φῶς ἐπὶ τῆς φύσεως, καὶ τὸ σύμπαν ἐν αὐτῷ παρίσταται καὶ ποιητικώτερον ἔτι καὶ μεγαλοπρεπέστερον, καθόσον ἡ ἀλήθεια τῆς δημιουργίας ὑπερβαίνει καὶ τὰς τολμηροτέρας συλλήψεις τῶν ποιητῶν.

Καὶ οἱ μὲν ἀρχαῖοι, καθὼς ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ βραδύτερον ὁ Λιννναῖος, ὁ Βοφφών, ὁ Jussieu, ὁ Λαμάρκ καὶ ἄλλοι κατεγίνοντο πρὸ πάντων εἰς τὴν ταξιθέτησιν τῶν ὀργανισμῶν. Ἡμεῖς ζητοῦμεν πρὸ πάντων, κατ' ἀκολουθίαν τῶν μεγάλων προόδων τῆς χημείας καὶ τῆς φυσικῆς, ποῖαι εἶνε αἱ συνθῆκαι τῆς ζωῆς αἱ γενικαὶ καὶ κοιναὶ εἰς ὅλα τὰ ὄντα, καὶ τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον ἡμᾶς ζήτημα εἶνε τὸ τῆς ὕλης, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Πλάτων ἤδη ἔλεγεν «Ἡ κατανόησις τῆς ὕλης εἶνε τι δυσκολώτατον». Ἤδη ὁ Νεύτων ἐδίδασκεν ὅτι ἡ ὕλη εἶνε ἄφθαρτος καὶ ἀνῆγεν ὅλα τὰ φυσικὰ φαινόμενα εἰς τὴν ἕλξιν καὶ ὤσιν τῶν ἀτόμων. Κατὰ τὰς ἡμέρας μας δὲ ὁ Dubois Reymond εἶπεν· «ἡ γνῶσις τῆς φύσεως εἶνε ἡ ἐξήγησις τῶν φαινομένων της διὰ τῆς μηχανικῆς τῶν ἀτόμων.»

Ὕλη καὶ δύναμις, ἰδοὺ ὅ,τι βλέπομεν ἐν τῇ δημιουργίᾳ· ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη ὀφείλει νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ὄχι μόνον δὲν γνωρίζει οὔτε τὴν μίαν οὔτε τὴν ἄλλην, ἀλλὰ δὲν γνωρίζει οὐδὲ τοῦτο, ἂν ἡ μία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ τῆς ἑτέρας. Ἀπ' ἐναντίας εἶνε βέβαιον, ὅτι, ἐὰν ἡ ὕλη ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ τῆς δυνάμεως, δι' ἡμᾶς ὅμως δὲν θὰ ὑπῆρχεν. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὅ,τι βλέπομεν, αἰσθανόμεθα, ἀκούομεν, ἀντιλαμβανόμεθα ἐκ τῆς ὕλης, δὲν εἶνε αὐτὴ αὕτη, τῆς ὁποίας ἡ οὐσία μᾶς μένει πάντοτε ἄγνωστος, ἀλλ' ἁπλῶς αἱ κινοῦσαι αὐτὴν δυνάμεις. Οὕτω αἰσθανόμεθα τὸ βάρος τῆς ὕλης, ἐπειδὴ αὕτη ἐξασκεῖ δύναμιν ἕλξεως· τὴν βλέπομεν, ἐπειδὴ ἀποπέμπει ἢ ἐκκλίνει τὴν ἀκτῖνα τοῦ φωτός· τὴν ἀκούομεν, ἐπειδὴ τὰ μόριά της μεταδίδουσι τὴν κίνησίν των εἰς ἄλλα μόρια, καὶ οὕτω καθεξῆς. Τὰ ἐλάχιστα μόριά της δονοῦνται ὑπὸ κινήσεων διηνεκῶν· ἐὰν αἱ κινήσεις αὗται ἔπαυον, δὲν θὰ ἐβλέπομεν πλέον, οὔτε θὰ ἠκούομεν, οὔτε θὰ ἠσθανόμεθα τὰ ἡνωμένα

ταῦτα μόρια, τὰ ὁποῖα καλοῦμεν ὕλην· εἶνε λοιπὸν πλάνη τὸ ὁμιλεῖν περὶ ὕλης νεκρᾶς. Ἡ σταγὼν τοῦ ὕδατος, ἥτις ἐξατμίζεται διηνεκῶς, ὁ μεταλλικὸς κόκκος, ὁ ὁποῖος ὀξειδοῦται ἀπαύστως, ὁ ἀδάμας, ὅστις καίεται βραδέως ἐν τῷ ἀέρι, εἶνε μικράκοσμοι ἀτόμων, στρόβιλοι μορίων, στρέφοντες ἀκαταπαύστως τὰ μὲν περὶ τὰ δέ, κλείοντες ἢ ἀνοίγοντες τὰς τροχιάς των, συνδυαζόμενοι ἀδιακόπως κατὰ τρόπους διαφόρους, διεγειρόμενοι ὑπό τινος δυνάμεως, ὑπὸ ζωῆς τινος καταπληκτικῆς, καὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς διηνεκεῖς νόμους, καθ' οὓς αἱ πληθύες τῶν ἡλίων, τῶν συμπεπυκνωμένων ἐν τῷ νεφελώματι τῆς Ἀνδρομήδας.

Πῶς δὲ κατελήξαμεν εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην διὰ τὰ ἀδιαίρετα ἄτομα, τὰ ὁποῖα κανεὶς δὲν εἶδεν οὔτε θὰ ἴδῃ ποτέ; Ἁπλῶς διότι αὕτη εἶνε ἡ μόνη δυνατὴ ἐξήγησις τοῦ θεμελιώδους δεδομένου τῆς χημείας, ὅτι τὰ ἄτομα δὲν συνδυάζονται πρὸς ἄλληλα καθ' οἱαδήποτε ἀναλογίας, ἀλλὰ κατὰ νόμον τινὰ σταθερόν. Οὕτω ὀκτὼ μέρη ὀξυγόνου συμμίγνυνται μὲ ἓν μέρος ὑδρογόνου· δεκαὲξ Ο, μὲ δύο Η, ἀλλ' οὐδέποτε 1 $^1/_2$ Ο μὲ 5 ἢ 7 $^3/_4$ Η· ὀκτὼ λοιπὸν μέρη ὀξυγόνου εἶνε τὸ ἰσοδύναμον ἑνὸς βάρους ὑδρογόνου, καὶ οὕτω δι' ὅλα τὰ στοιχεῖα.

Εἶνε ἐκπληκτικόν, ὅτι τὰ ἄτομα ταῦτα δεικνύουσι, τὰ μὲν πρὸς τὰ δέ, διαφόρους τάσεις, ὅτι ἔχουσι ῥοπάς, κλίσεις ἀτομικὰς λίαν διακεκριμένας, καὶ πάντοτε τὰς αὐτάς. Ἀνευρίσκονται οὕτω εἰς αὐτά, τὰ ἀπείρως μικρά, οἱ αὐτοὶ νόμοι οἱ διέποντες τὰς ἀνθρωπίνους κοινωνίας. Οὕτω τὰ μέταλλα, τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουσι πολὺ καὶ εἶνε πράγματι συγγενῆ, ἐὰν δὲν ἦνε τὰ τέκνα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πατρός, ἀγνώστου τινὸς ῥίζης, ἔχουσι πολὺ ὀλίγην κλίσιν εἰς χημικὴν ἕνωσιν καὶ ὅταν ὑποβάλλωνται εἰς αὐτήν, λέγει ὁ Λίεβιγ, τὸ παραγόμενόν των παρουσιάζει, ἐν μεγάλῳ βαθμῷ, τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν οἰκογενειῶν των. Ἀπ' ἐναντίας, τὰ ἄτομα φύσεως λίαν διαφόρου διεγείρονται ὑπὸ σφοδρᾶς ἐπιθυμίας πρὸς ἕνωσιν· διότι τὰ ἀντίθετα ἑλκονται, καὶ ἐν τῇ ἑνώσει των παράγουσι νέον σῶμα, μὴ ἔχον πολλάκις οὐδεμίαν ὁμοιότητα πρὸς τοὺς παράγοντάς του! Ὁποιον μυστήριον! Καὶ διατί ἄτομόν τι σιδήρου ἀγαπᾷ περιπαθῶς τὸ ἄτομον τοῦ ὀξυγόνου, ἐνῷ τὸ ἄτομον τοῦ χρυσοῦ τὸ ἀφήνει ἀδιάφορον;

Ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν στοιχείων τούτων, τοῦτέστι τῶν σωμάτων, τὰ ὁποῖα ὀνομάζομεν ἁπλᾶ, ἐπειδὴ δὲν κατωρθώσαμεν ἀκόμη νὰ τὰ ἀναλύσωμεν, τὰ μέχρι σήμερον γνωστὰ ἡμῖν εἶνε ἑξήκοντα πέντε.

Δύναταί τις, εἶπεν ὁ G. Buchner(1), νὰ διαιρέσῃ τὰ γνωστὰ ταῦτα στοιχεῖα, κατὰ τὴν πρακτικὴν ἀξίαν των, εἰς τρεῖς κατηγορίας. Ἡ πρώτη κατηγορία ἐμπεριλαμβάνει ἐξ αὐτῶν δέκα καὶ ὀκτώ. Ταῦτα εἶνε τὰ σώματα, τὰ μᾶλλον διακεχυμένα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, καὶ ἅμα τὰ μᾶλλον ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωήν. Ἀλλὰ διατί ἡ ζωή, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἔχει ἀνάγκην, διὰ τὴν ἑαυτῆς ἐκδήλωσιν, τῶν μυοτηριωδῶν τούτων ἑνώσεων τῆς ὕλης, καὶ διατὶ ἀκριβῶς ἐκείναων δά; Τό ἀγνοοῦμεν. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα εἶνε· τὸ ἀλουμίνιον, τὸ βρώμιον, τὸ ἀσβέστιον, τὸ χλώριον, ὁ σίδηρος, τὸ φθόριον, τὸ ἰώδιον, τὸ ποτάσιον, ὁ ἄνθραξ, τὸ μαγνήσιον, τὸ μαγγανήσιον, τὸ νάτριον, ὁ φωσφόρος, τὸ ὀξυγόνον, τὸ θεῖον, ἡ χαλικίνη, τὸ ἄζωτον, τὸ ὑδρογόνον. Βλέπει τις ὅτι ταῦτα δὲν εἶνε ἀκριβῶς τὰ μᾶλλον οἰκεῖα πρὸς ἡμᾶς.

Ἡ δευτέρα κατηγορία περιλαμβάνει 23 στοιχεῖα. Δὲν εἶνε ταῦτα τόσον διακεχυμένα ὅσον τὰ πρῶτα, οὐδέ, καθ' ἅ γνωρίζομεν, ἀπαραίτητα εἰς τὴν ὀργανικὴν ζωήν· ἔχουσι βεβαίως τὸ ἔργον των ἐν τῇ φύσει· ἀλλὰ μᾶς φαίνονται μᾶλλον χρησιμεύοντα πρὸς καλλωπισμὸν καὶ στολισμόν, ἀποτελοῦντα τὴν πολυτέλειαν τῆς δημιουργίας. Πρᾶγμα δὲ ἀξιοσημείωτον, ἡ κατηγορία αὕτη ἐμπεριέχει τὰ γνωστότερα μέταλλα· τὸν χρυσόν, τὸν μόλυβδον, τὸν χαλκόν, τὸν λευκόχρυσον, τὸν ὑδράργυρον, τὸν ἄργυρον, τὸν ψευδάργυρον, τὸν κασσίτερον, καὶ ἄλλα.

Ἡ τρίτη κατηγορία σύγκειται ἐξ εἴκοσι καὶ δύο στοιχείων, λίαν σπανίων, καὶ τῶν ὁποίων ἡ χρησιμότης μᾶς εἶνε ἐντελῶς ἄγνωστος, σωμάτων μυστηριωδῶν, τὰ ὁποῖα περιφέρονται incognito πως ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ περὶ τῶν ὁποίων μᾶς φαίνεται ὅτι τὰ μάλιστα θὰ ἠδυνάμεθα νὰ τὰ παρατρέξωμεν. Καὶ ἐν τούτοις τίς οἶδεν ἐὰν ἡ ἔλλειψις των δὲν ἐπροξένει κενὸν λυπηρὸν καὶ παρευθὺς ἀξιοπαρατήρητον.

Ἀλλ' ἰδιότης σημαντικὴ καὶ κοινὴ εἰς ὅλα ταῦτα εἶνε ἀτομικότης τις ἐντελῶς ἄφθαρτος. Ἄτομον θεῖον δύναται νὰ καῇ ἔν τινι πυρείῳ, νὰ ἐξατμισθῇ εἰς τὸ θειῶδες ὀξὺ (SO_2), νὰ διαρρεύσῃ εἰς τὸ θειϊκὸν ὀξύ, ἢ νὰ σχηματίσῃ μετὰ τοῦ σιδήρου κρύσταλλον κίτρινον καὶ σκληρὸν (FS^2), οὐδόλως ὅμως ἤλλαξεν, οὐδὲ ἀπώλεσε τὴν ἐλαχίστην ἐκ τῶν ἰδιοτήτων του. Ἂς τὸ ἀπαλλάξωμεν ἀπὸ τὰς προσωρινὰς ταύτας ἑνώσεις, καὶ θὰ ἐπαναφανῇ τὸ αὐτὸ πάντοτε, μὲ τὴν ἕλξιν του, τὴν συγγένειάν του, τὸ εἰδικὸν βάρος του, μὲ τὴν ζωικήν του δύναμιν ἀκαταμάχητον· ὅλαι αἱ μηχαναί μας, ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς φύσεως οὐδὲν δύνανται ἐναντίον τῆς μονάδος ταύτης τῆς δημιουργίας. Οἱ σφυροκόπαναί μας, τῶν 125,000 χιλιογράμμων, δὲν δύνανται νὰ τὸ συντρίψωσιν. Αἱ ὑδραυλικαὶ μηχαναί μας, μὲ πίεσιν ὃ ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων, δὲν δύνανται νὰ τὸ συνθλίψωσι· τὰ μεταλλοχοεῖά μας, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ χάλυψ ῥέει ὡς τὸ ὕδωρ, δὲν δύνανται νὰ τὸ τήξωσιν· ὅλοι οἱ ὀργανισμοί, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὡσαύτως, δύνανται νὰ ἀφανισθῶσιν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, αὐτὴ ἡ γῆ καὶ ὁ ἥλιός μας νὰ διαλυθῶσιν εἰς ἀτμοὺς ἐν τῷ διαστήματι· τοῦτο δὲν θὰ μεταβάλῃ κατὰ ἓν ἰῶτα τὸ ἄτομον τοῦ ὑδρογόνου ἢ τοῦ ὀξυγόνου. Μόνος ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ τὸ ἐξηνδενίσῃ! Καὶ ὁμιλοῦμεν ἀκόμη περὶ νεκρᾶς ὕλης!

Καὶ ὁ ἄνθρωπος, τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο κατασκεύασμα, σύγκειται, σωματικῶς, ἐκ μορίων ζώντων καὶ ἀκα-

(1) Ἄλλος παρὰ τὸν πασίγνωστον ὑλόφρονα L. Buchner.

ταλύτων. Εἶνε κόσμος ἀτόμων καὶ ἐμπεριέχει τὰ κυριώτατα γήϊνα στοιχεῖα. Εἰσπνέει καὶ ἐκπνέει ὑδρογόνον, ὀξυγόνον, ἄζωτον, καὶ ἄνθρακα· τὸ ὀξείδιον τοῦ σιδήρου χρωματίζει τὸ αἷμά του· τὸ ἀνθρακικὸν τῆς τιτάνου σκληρύνει τὰ ὀστᾶ του· ὁ φωσφόρος τοῦ ἐγκεφάλου του τὸν βοηθεῖ εἰς τὴν σκέψιν. Ἄνθρωπος βάρους ἑβδομήκοντα χιλιογράμμων, ἐμπεριέχει, λέγουσιν οἱ ἐπιστήμονες, 44 χιλιόγραμμα ὀξυγόνου, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπλήρουν, ἐν καταστάσει ἀεριώδει, 28 κυβικὰ μέτρα. Ἄνθρωπος «ἀεροποιημένος» θὰ ἦτο φάσμα ἐπιβλητικόν. Ὁ Λίεβιγ σημειώνει τὰ ἑξῆς: «Ἡ χημεία μᾶς διδάσκει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος συνίσταται ἐξ ἀέρος συμπεπυκνωμένου καὶ τρέφεται καὶ ἐνδύεται διὰ ἀέρος συμπεπυκνωμένου. Τὸ δ' ἐν τούτῳ περίεργον εἶνε ὅτι χιλιάδες τῶν κυττίων τούτων συμπεπυκνωμένου ἀέρος παραδίδονται εἰς μάχας, καθ' ἃς ἐξοντώνονται ἀμοιβαίως δι' ἀέρος συμπεπυκνωμένου, φθονοῦντες ἀλλήλους διὰ ἐδάφη ἢ διὰ πλούτη, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε παρὰ ἀὴρ συμπεπυκνωμένος» (Chemische Briefe σ. 62). Ὁ G. Buchner, τὸν ὁποῖον ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, ὑπελόγισε μὲ ὑπομονὴν λίαν γερμανικὴν ὅτι 67,000 ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα ὀξυγόνου, 1473 ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα ἀζώτου, 1150 ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα χλωρίου καὶ σχεδὸν ἄλλα τόσα φωσφόρου· 113 μὲν ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα φθορίου καὶ τόσα ἄλλα θείου, 17,000 δὲ ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα ἄνθρακος, 115 μὲν ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα ποτασσίου καὶ νατρίου, 71 ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα μαγνησίου, 2300 δὲ ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα ἀσβεστίου, περιπατοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ὑπὸ τὴν μορφὴν 1500 ἑκατομμυρίων Κινέζων, Ἰνδῶν, Αἰθιόπων, Τατάρων, Ἐσκιμώων καὶ κυριῶν καὶ κυρίων πεπολιτισμένων. Ἄγγλος δέ τις, πρακτικώτερος, εὗρε τύπον ἁπλούστερον, καίτοι ἴσως ὀλιγώτερον ἀκριβῆ, διὰ τὴν χημικὴν σύνθεσιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ ἄνθρωπος, εἶπεν, εἶνε, 45 λίτραι ἄνθρακος καὶ νιτρογόνου, διαλελυμέναι εἰς πέντε κάδους ὕδατος!

Ποῖον εἶνε τὸ μέγεθος καὶ ἡ μορφὴ τῶν ἀτόμων τούτων; Ζήτημα ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ δύσκολον εἰς τὴν λύσιν. Δὲν εἶνε ὅμως ἀπίθανον, ὅτι ἡ μορφὴ των εἶνε ἐκείνη, ἐν ᾗ τὰ στοιχεῖά των (1) σχηματίζουσι κρυστάλλους. Ὡς πρὸς τὸ μέγεθός των, ὁ Gaudin συμπεραίνει ἐκ μικροσκοπικῶν παρατηρήσεων, ὅτι ἡ ἀπόστασις ἀτόμου τινὸς ἀπὸ ἑτέρου δὲν εἶνε πλέον τοῦ ἑνὸς δεκακισεκατομμυριοστοῦ τοῦ ὑποχιλιομέτρου, εἰς τρόπον ὥστε ἀνθρώπός τις θὰ ἐχρειάζετο 250,000 ἐτῶν, διὰ νὰ ἀριθμήσῃ τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα ἐμπεριλαμβάνει μία κεφαλὴ βελόνης. Καὶ ὁ Φλαμμαριὼν μᾶς λέγει ὅτι ὁ ἥλιος ἐμπεριέχει ἄλλα τόσα κυβικὰ χιλιόμετρα! ὁποῖαι ἀπειρίαι εἰς τὸ μικρὸν καὶ εἰς τὸ μέγα!

Ὁ καθηγητὴς W. Thomson συνάγει ἐκ τῶν ἐρευνῶν του περὶ τοῦ φωτεινοῦ κύματος, τῆς τριχοειδοῦς ἕλξεως καὶ τῶν κινήσεων τῶν ἀεροειδῶν μορίων, ὅτι ἡ διάμετρος ἑνὸς μορίου ποικίλλει μεταξὺ 1 ἑκατομμυριοστοῦ καὶ 1 ἑκατοντάκις ἑκατομμυριοστοῦ τοῦ χιλιοστομέτρου. Ἐπὶ τέλους ὁ Lothaire Mayer ὑπολογίζει ὅτι $^1/_4$ τετράκις ἑκατομμυρίου ἀτόμων ὑδρογόνου ζυγίζει ἓν γράμμον. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ ὑπολογισμοὶ οὗτοι ἐγένοντο κατὰ προσέγγισιν, ἀλλὰ διὰ τῶν κατὰ προσέγγισιν τούτων ὑπολογισμῶν ὀφείλει ἡ ἐπιστήμη ν' ἀρχίσῃ, διὰ νὰ φθάσῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς ἀποτελέσματα ἀριβέστερα καὶ βεβαιότερα.

Ἐμνημονεύσαμεν ἐνταῦθα περὶ μορίων (2). Τῷ ὄντι· τὸ ἄτομον, καθ' ἑαυτό, δὲν ἐξαρκεῖ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν κατανόησιν. Ἂν τὰ ἄτομα π.χ. τὰ τοῦ ἰξυγόνου, ἦσαν ἐλεύθερα, ἤθελον συμβαίνει μεταξὺ τῶν τοιαῦται συγκρούσεις, ὥστε ἡ ὀργανικὴ ζωὴ θὰ καθίστατο ἀδύνατος. Παραδεχόμεθα λοιπόν, ὅτι ἑξουδετεροῦνται ἀμοιβαίως, ὡς νὰ ἦσαν ἡνωμένα μεταξὺ των σχεδὸν ὅπως οἱ δεσμῶται, οἱ ὁποῖοι εἶνε δεδεμένοι δι' ἁλύσεων καὶ τῶν ὁποίων ἕκαστος θὰ προσεπάθει νὰ ἐφορμήσῃ ἐπὶ λείας διαφόρου, ἀλλ' οἵτινες, συγκρατούμενοι διὰ τῶν δεσμῶν των, ἀναγκάζονται νὰ ὠρχῶνται μανιωδῶς οἱ μὲν περὶ τοὺς δέ. Μόνη ἡ θερμότης δύναται νὰ διαρρήξῃ τὰ δεσμά των· τοιουτοτρόπως αὕτη παρέχει τὴν ἐλευθερίαν των εἰς τὸ ὑδρογόνον καὶ ὀξυγόνον ὑδατίνου σταγόνος, καὶ τοῖς ἐπιτρέπει νὰ παραγάγωσι νέας ἑνώσεις, πλέον τῆς διαθέσεώς των.

Τέλος πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὰ ἄτομα ταῦτα δὲν ἐγγίζονται διόλου μεταξύ των. Πολλοὶ σοφοὶ παραδέχονται μάλιστα, ὅτι, οὕτως εἶνε διακεκριμένα τὰ μὲν ἀπὸ τὰ δέ, ὅπως καὶ τὰ οὐράνια σώματα, καὶ ἐν τούτοις ἀναπτύσσονται μεταξύ των ἰσχυραὶ ἑλκτικαὶ δυνάμεις. Τί μυστηριώδης καὶ μεγαλοπρεπὴς κόσμος! Καὶ ὅταν, λέγει ὁ Φλαμμαριών, (Δημώδης ἀστρονομία) 1 χιλιόγραμμον ὑδρογόνου συνενοῦται μὲ 8 χιλιόγραμμα ὀξυγόνου πρὸς παραγωγὴν ὕδατος, παράγεται ἐργασία ἱκανὴ ν' ἀνυψώσῃ κατὰ 1 βαθμὸν τὴν θερμοκρασίαν 34,000 χιλιογράμμων ὕδατος, ἢ νὰ ὑψώσῃ 14 ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα ὕδατος, παραγόμενα, καταπίπτουσι μοριακῶς εἰς βάραθρον, ὡς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διατρέχει βυτίον χιλίων χιλιογράμμων κυλινδούμενον εἰς βάθος 14,000 μέτρων.

Καὶ ἡ θερμότης δὲν εἶνε τὸ ἐλάχιστον μυστήριον τοῦ κόσμου τούτου τῆς ὕλης· ἡ κράδασις αὕτη τοῦ αἰθέρος, ἡ ἄγνωστος καὶ μυστηριώδης ἐπίσης αὕτη δύναμις δίδει τὴν ζωὴν εἰς τὰ ἄτομα ταῦτα.

Ὁ καθηγητὴς Raoul Piotet εἰς τὰ τόσον σπουδαῖα πειράματά του περὶ τοῦ ψύχους καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων του ἀπέδειξεν, ὅτι εἰς 200° τὰ ὀξέα δὲν ἐπενεργοῦσι πλέον ἐπὶ τῶν μετάλλων· τὰ μόριά των ναρκοῦνται καὶ εἶνε ἄνευ δυάμεως καὶ ζωῆς· ψῦχος ἀπόλυτον — ἀλλὰ τί εἶνε; — Θὰ ἐφόνευε λοιπὸν τὴν ὕλην, ἡ ὁποία δὲν θὰ

(1) Σ. Μ. Στοιχεῖα=σώματα ἁπλᾶ συνιστάμενα ἐξ ὁμοειδῶν ἀτόμων.

(2) Σ. Μ. Τὸ ἐλάχιστον μέρος χημικῆς ἑνώσεως δύο ἢ πλειοτέρων ἀνομοειδῶν ἀτόμων, μηχανικῶς μὲν ἀδιαίρετον, χημικῶς δὲ εἰς στοιχειακὰ ἄτομα διαιρετόν, καλεῖται μόριον.

ὑφίστατο ὡς τοιαύτη. Καὶ ἐν τούτοις τὰ βακτιρίδια, τὰ μικρόβια, ὑποβαλλόμενα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀνωτέρω ψύχους καὶ ἐγκλειόμενα ἐντὸς ὄγκου ἀέρος πεπηγότος, ἐζων ἐντελῶς μετὰ τὴν ἐξαγωγήν των ἀπ' αὐτοῦ. Ἡ ὀργανικὴ ζωὴ νὰ ἐπιζῇ τῆς ὑλικῆς! Ποίους ὁρίζοντας τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν ἀνοίγει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν!

Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ χημικός, μ' ὅλον ὅτι πλησιέστερον εἶνε εἰς τὴν πηγήν, ἐξ ἧς ἀπορρέουσι τὰ σχήματα τῆς ὕλης καὶ τῶν ὀργανισμῶν, τὰ ὁποῖα θαυμάζομεν, ὀφείλει ἐπίσης νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι δὲν ἐννοεῖ πλέον τοῦ ἀμαθοῦς τὴν οὐσίαν αὐτῆς τῆς ὕλης, καὶ νὰ εἴπῃ ὅ,τι καὶ ὁ σοφὸς ἐκεῖνος τῆς ἀρχαιότητος, τὸν ὁποῖον ἠρώτησε βασιλεύς τις τί εἶνε ὁ θεός· «ὅσῳ περισσότερον σκέπτομαι περὶ αὐτοῦ, τόσῳ ὀλιγώτερον τὸν ἐννοῶ».

ΤΑ ΣΕΠΤΑ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΠΑΘΗ

Ἅπας μὲν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ ἀναμάρτητος βίος πρόκειται τῷ κόσμῳ ἀρετῆς ἀνυπερβλήτου πρότυπον αἰώνιον, καὶ πάσης ἀληθείας ζῶσα καὶ ἀπαράμιλλος εἰκών· ἀλλὰ τὰ πάνσεπτα αὐτοῦ πάθη, ἅπερ διὰ τὴν σωτηρίαν πάντων ὑπέμεινε, δεικνύουσιν ἰδιαζόντως τὸ θεῖον αὐτοῦ μεγαλεῖον, καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἄφατον αὐτοῦ ἀγάπην καὶ εὐσπλαγχνίαν. Ὅθεν δίκαιον καὶ πρέπον εἶνε ν' ἀφιερώσωμεν καὶ ἡμεῖς ὀλίγον κἂν χρόνον πρὸς μελέτην καὶ ἔραυναν τοῦ σωτηρίου πάθους τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντος Ἰησοῦ, ἀφοῦ, χάρις τῷ θεῷ, ἐφθάσαμεν ὑγιεῖς τὰς σεπτὰς ταύτας ἡμέρας, καθ' ἃς καὶ πάλιν ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία, τῷ ἑαυτῆς εὐγνωμονοῦσα Σωτῆρι, ποιεῖται τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἁγίων αὐτοῦ παθῶν.

Ἐκ τῆς τοιαύτης ἱερᾶς καὶ ὠφελίμου μελέτης θὰ πεισθῶμεν, ὅτι ὁ ὑπερθαύμαστος καὶ ὑπεράνθρωπος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν θάνατος ἀριδήλως ἐμφαίνει τὴν θεανδρικὴν αὐτοῦ ὑπόστασιν καὶ οὐράνιον προέλευσιν.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι οὐδεὶς τὸν νοῦν ἐγόντων καὶ τὰ περὶ Χριστοῦ μετ' ἐπιστασίας ἐρευνησάντων, ἠρνήθη ποτὲ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ θείαν ἀποστολὴν καὶ ἔξοχον δρᾶσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πᾶς ἐχέφρων καὶ εὐσεβὴς ἀνὴρ ὁμολογεῖ τρανῶς, ὅτι πᾶσα μὲν καθόλου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν πρᾶξις φέρει τὴν σφραγῖδα τῆς θείας τελειότητος, καὶ ἐναργῶς μαρτυρεῖ τὴν θείαν αὐτοῦ καταγωγὴν καὶ λαμπρότητα· ἀλλὰ τὰ σωτηριώδη αὐτοῦ παθήματα, ἅπερ ἄσμενος ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν ἀνθηρᾷ ἡλικίᾳ ὑπέστη, ἐμφανέστερον ἀποδεικνύουσι τὴν ἄκραν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ τὸν πλοῦτον τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ καλοκἀγαθίας. Ἀφοῦ διῆλθε τὸν βίον εὐεργετῶν, καὶ πολυειδῶς τοὺς νοσοῦντας καὶ πάσχοντας ἰώμενος, ἀφοῦ λοιδορούμενος ηὐλόγει καὶ φθονούμενος ἠγάπα, ἀφοῦ ἐκήρυξε τὴν ὑψίστην ἠθικὴν καὶ τὰς ὑψίστας ἀρετάς (εἰς ἑαυτὸν πρώτιστα ταύτας ἐφαρμόσας,) τὴν πρὸς τὸν θεὸν δηλονότι καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἔτι τοὺς ἐχθραίνοντας καὶ μισοῦντας ἡμᾶς, τὴν πρὸς τοὺς δυστυχεῖς συμπάθειαν καὶ εὐσπλαγχνίαν, τὴν ἰσότητα καὶ ἀδελφότητα, τὴν αὐταπάρνησιν, τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρείαν, τὴν πραότητα καὶ μετριοφροσύνην, καὶ συλλήβδην πᾶν ὅ,τι ἔξοχον καὶ εὐγενὲς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ σήμερον ὁ πεπολιτισμένος κόσμος, ἀφοῦ, λέγω, διήνυσεν ἀναμαρτήτως τὸν βίον αὐτοῦ ἐν εὐποιΐαις καὶ θαυμασίοις ἔργοις, ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐν μέσῳ ὀδυνηρῶν προπηλακισμῶν καὶ ἀλγημάτων, ἐγκαταλελειμμένος ὑπὸ πάντων, κακολογούμενος, ὑβριζόμενος καὶ χλευαζόμενος.

Τὸ δὲ παράδοξον, καὶ πᾶσαν ἀνθρωπίνην μεγαλοψυχίαν καὶ ἀνεξικακίαν ὑπερβαῖνον, εἶνε ἡ ὑπερβάλλουσα αὐτοῦ πραότης καὶ μακροθυμία, ἡ ἀνεξιχνίαστος ἀγάπη καὶ φιλανθρωπία. Καθότι ἐν μέσῳ τοιαύτης ὀδυνηρᾶς καὶ φρικτῆς ἀγωνίας διατελῶν, δὲν ἀγανακτεῖ ποσῶς, ἀλλ' ἐν ἄκρᾳ ἀταραξίᾳ καὶ θείᾳ ὄντως γαλήνῃ συγχωρεῖ τοὺς ἐμμανεῖς αὐτοῦ σταυρωτάς, καὶ εὔχεται ὑπὲρ αὐτῶν, τοὺς συμπαθητικοὺς ἐκείνους καὶ θαυμασίους λόγους ἐπιφωνῶν· «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι». Καὶ ταῦτα πάντα διατί; μόνον καὶ μόνον, ἵνα σώσῃ καὶ ἀνυψώσῃ τὴν πεσοῦσαν ἀνθρωπότητα, καὶ ἀπαλλάξῃ τὸν κόσμον πολυθείας εἰδεχθοῦς καὶ πλάνης ἀνηκούστου. Βαβαὶ τῆς τηλικαύτης αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος! Ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος Θεοῦ Υἱὸς ἦν. Ἀληθῶς ἐκπλήσσεται ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια, τὸ ὑπερφυὲς τοῦ Θεανθρώπου πάθος ἐμβριθῶς μελετῶσα· πάθος σωτήριον καὶ δυσαπαλλάκτων ἁμαρτημάτων λυτήριον· θάνατος χορηγὸν εἰς μυριάδας ἀνθρώπων ἀτελεύτητον ζωήν, καὶ πρὸς Θεὸν καταλλάττων· θάνατος ἀνακαινίζων κόσμον ὅλον πεπτωκότων, καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν ποδηγετῶν.

Θάνατος Θεοῦ.

Τοιοῦτον πάθος καὶ τοιοῦτος θάνατος ἦσαν ἀναντιρρήτως ἀντάξια μόνον τῆς μεγάλης καὶ θείας τοῦ Ἰησοῦ ψυχῆς. Τοιοῦτος ὑπερφυὴς θάνατος ὑπὸ ὑπερανθρώπου μόνον ὄντος ἠδύνατο νὰ πραγματωθῇ. Μόνον τοιοῦτος θεανδρικὸς θάνατος ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα, νὰ συγκινήσῃ δὲ καὶ ἐκπλήξῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς δεινοὺς τῆς ἀπιστίας ὀπαδοὺς καὶ προστάτας. Ὑπὸ τοιαύτης ἐκπλήξεως κατεχόμενος ὁ σπουδαῖος μέν, ἀλλὰ παράδοξος καὶ παλίμβουλος φιλόσοφος Ρουσσώ, ἐθαμβος ἀναφωνεῖ· «Si la vie et la mort de Socrate sont d'un sage, la vie et la mort de Jésus sont d'un dieu» τουτέστιν, «ἐὰν ὁ βίος καὶ ὁ θάνατος τοῦ Σωκράτους εἶνε θάνατος σοφοῦ, ὁ βίος καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ εἶνε θάνατος Θεοῦ».

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ φιλόσοφος γάλλος Ρενάν, ὃν δι' εὐφήμου ἄγουσι γλώσσης οἱ παρ' ἡμῖν σοφοί, (ἀφοῦ πολλὰ κατὰ τοῦ Σωτῆρος τῆς ἀνθρωπότητος ἐμπαθῶς καὶ ἀκρίτως ἐξεστόμισεν ἐν τῷ βιβλίῳ του «βίος τοῦ Ἰησοῦ,») τὸ θεῖον τοῦ Θεανθρώπου μεγαλεῖον καὶ τὰ σεπτὰ αὐτοῦ πάθη θαυμάζων, ἔκπληκτος ὁμολογεῖ καὶ γράφει ταῦτα· «Οἷα καὶ ἂν ὦσι τὰ ἀπροσδόκητα φαινόμενα τοῦ μέλλον-

τος, ὁ Ἰησοῦς οὐδέποτε παρελεύσεται· ἡ λατρεία αὐτοῦ ἔσται ἀκαταπαύστως ἀνεθάλλουσα καὶ ἀνακαινιζομένη· ἡ ἱστορία αὐτοῦ θὰ προκαλῇ δάκρυα ἀτελεύτητα, τὰ πάθη αὐτοῦ θὰ κατανύγωσι τὰς ἀγαθωτέρας καρδίας, πάντες οἱ αἰῶνες ἀνακηρύξουσιν, ὅτι μεταξὺ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων οὐδεὶς ἐγεννήθη μείζων τοῦ Ἰησοῦ» (Vie de Jésus p. 325).

Ἐνταῦθα τῇ ἀληθείᾳ ἁρμόζει νὰ εἴπωμεν τὸ τῆς Γραφῆς· «Ἀνδρὸς ἀρετὴν οἶδε καὶ πολέμιος θαυμάζειν»· πολλῷ δὲ μᾶλλον Θεανθρώπου ἀρετὴν καὶ ὑπέροχον ἀγιότητα. Τοιαύτην ἐν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἐπεδείξατο αὐτοθυσίαν, ἀγάπην, εὐσπλαγχνίαν καὶ συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὁ Σωτήρ; ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἄσπονδοι αὐτοῦ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι ὡμολόγησαν τὴν ἀσύγκριτον αὐτοῦ ὑπεροχήν, καὶ τὸν ὑπεράνθρωπον χαρακτῆρα.

Ἀχάριστα πλάσματα.

Τὸ λυπηρὸν ὅμως καὶ ἀπορίας ἄξιον εἶνε ὅτι, ὅτα οἱ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀντίθετοι κατ' ἀνάγκην καὶ ἄκοντες περὶ τοῦ Χριστοῦ μαρτυροῦσιν, ἄνδρες εἰς τὸν χριστιανισμὸν ἀνήκοντες αἰσχύνονται ἐξ ἀγνοίας νὰ ὁμολογήσωσιν. Εἰς τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους, ἐξ ὧν πολλοὶ ἀνήκουσιν, ὡς μὴ ὤφελεν, εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην καὶ ἀνωτέραν λεγομένην τάξιν, φέρουσι δὲ κατὰ τύπον τὸ ὄνομα τοῦ χριστιανοῦ, (πᾶν ἄλλο βεβαίως ὄντες ἢ χριστιανοί), οὐδεμίαν σημασίαν καὶ οὐδένα θαυμασμὸν ἐμποιοῦσι τὰ πολυώδυνα τοῦ Σωτῆρος πάθη, δι' ὧν ἐλυτρώθημεν τῆς βαρβάρου θρησκείας, καὶ πρὸς θεογνωσίαν καθωδηγήθημεν. Ἀναισθήτως οἱ τοιοῦτοι διάκειντ' πρὸς τὴν τοσαύτην τοῦ Σωτῆρος ἀγάπην καὶ μοναδικὴν θυσίαν. Πολλοὶ τῶν τοιούτων, τῶν παρ' ἑαυτοῖς σοφῶν νομιζομένων, εἰς τοσαύτην τοῦ χριστιανισμοῦ βαθεῖαν διατελοῦσιν ἄγνοιαν, καὶ τοσοῦτόν εἰσιν ἀγνώμονες πρὸς τὸν αἰώνιον τῆς ἀνθρωπότητος Λυτρωτὴν καὶ εὐεργέτην, ὥστε νὰ περιφρονῶσι τὸν ὑπὲρ ἡμῶν παθόντα, καὶ τελείως πρὸς αὐτὸν ψυχρῶς καὶ δυσπίστως νὰ διάκηνται.

Πολλοὶ τούτων δυστυχῶς οὔτε κἂν εἰς τὸν ναὸν θὰ μεταβῶσι πρὸς προσκύνησιν τοῦ ἐπὶ σταυροῦ προσηλωμένου Σωτῆρος, καὶ ἀνοικτὰς ἀγκάλας τοὺς πάντας δεχόμενου. Ἀ, πλάσματα ἀχάριστα καὶ θεοστυγῆ! γενεὰ πονηρὰ καὶ διεστραμμένη! τοιαύτην πρὸς τὸν Λυτρωτὴν ἀγνωμοσύνην δεικνύεις; Τυφλοὶ τῆς ἁμαρτίας δοῦλοι, καὶ παθῶν ἐπονειδίστων αἰχμάλωτοι ἐλεεινοί! Ὀκτείρω ὑμᾶς ἀπὸ καρδίας, καὶ φρίττω ἀναλογιζόμενος, εἰς ὁποῖον ἀχανὲς βάραθρον σκότους καὶ πλάνης διατελεῖτε! Εἰς πυκνοτάτην τῳόντι ζόφωσιν διανοίας καὶ καρδίας διαφθορὰν ἐμβεβυθισμένοι καθεύδετε, ἀσεβοῦντες πρὸς τὴν ἀνάμνησιν τῶν πανσέπτων παθῶν τοῦ τρισμεγίστου τῆς ἀνθρωπότητος εὐεργέτου καὶ Λυτρωτοῦ! Μετὰ φρίκης καὶ ἀδημονίας ἀποστρέφω τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀγνωμόνων καὶ ἀποτροπαίων ὄντων.

Δεινὸν ἡ ἄγνοια.

Ἀλλὰ μὴ ἀγανακτεῖτε καὶ ἐκπλήττεσθε. Ἄφετε αὐτοὺς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν. Ἐρωτήσατε μόνον καὶ μάθετε, τίς ποτε τούτων ἀπροκαταλήπτως ἠρεύνησε, καὶ ἐμβριθῶς ἐμελέτησε τὸν βίον, τοὺς λόγους καὶ τὰ θαυμάσια καὶ ὑπεράνθρωπα τοῦ Σωτῆρος ἔργα. Τίς ἐκ τούτων ἀφιέρωσεν ἔτη τινὰ τῆς ζωῆς του, ἢ τοὐλάχιστον μῆνάς τινας ἢ καὶ ἡμέρας καὶ ὥρας, μελετῶν ἐπισταμένως τὰ ὑπὸ τοσούτων σοφῶν καὶ ἐμβριθεστάτων ἀνδρῶν προβαλλόμενα ὑπὲρ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα, καὶ πλεῖστα ἐναργῆ τεκμήρια τῆς τοῦ Χριστοῦ θεότητος, καὶ τῆς ἀνεφίκτου αὐτοῦ ἀρετῆς καὶ τελειότητος; Πότε καὶ ποσάκις οἱ τοιοῦτοι ἐπιστημονικῇ εἰλικρινείᾳ καὶ ἀπροκαταλήπτῳ διανοίᾳ ἐξήτασαν καὶ ἐσπούδασαν τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν ἱερὸν καὶ σωτηριώδη σκοπόν, δι' ὃν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἑκουσίως ἀνήλθε, καὶ ὅσα μετὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὴν ἀνάστασιν ἐπετέλεσεν, ἱδρύσας μονίμως καὶ ἀσφαλῶς δι' ὀργάνων ἀσήμων καὶ ἀσθενῶν θρησκείαν ἁγνήν, αἰώνιον καὶ ἀπαράμιλλον;

Τίς τῶν τοιούτων ἐμβριθῶς καὶ βαθέως ἐξηρεύνησε τὰ ἐξαίσια τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τοῦ κόσμου ἀποτελέσματα, καὶ τὴν θαυμαστὴν καὶ ἀκαταμάχητον τοῦ Σωτῆρος δύναμιν, δι' ἧς καὶ μόνης ἀνέτρεψε τὴν ἀπ' αἰῶνος κρατοῦσαν πολύθεον τῶν εἰδώλων πλάνην, ὕψωσε καὶ ἐξευγένισε τὴν ἀνθρωπότητα, μετεποίησε καὶ διεκόσμησε τὰ διεφθαρμένα τῶν ἀνθρώπων ἤθη καὶ ἔθιμα, κατήργησε δουλείαν τυραννικὴν καὶ φρικώδη, ἐξήλειψεν εἰδεχθεῖς καὶ καταπτύστους τελετὰς καὶ λατρείας, καὶ ἐθεμελίωσεν Ἐκκλησίαν ἀκατάβλητον, ἥτις, καίτοι δεινῶς καὶ πολυειδῶς ἐπολεμήθη καὶ πολεμεῖται, οὐχ ἧττον ἀμετάπτωτος καὶ ἀπερίτρεπτος διαμένει καὶ διαμενεῖ; «Τεθεμελίωται γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν». Οὐδόλως ἢ ἐλάχιστον οἱ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καταφρονηταὶ περὶ τὴν ἐξετάζουσιν τῶν ἀνωτέρω ἠσχολήθησαν· διὰ τοῦτο καὶ πλανῶνται οἰκτρῶς, καὶ πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον θεόθεν Σωτῆρα ἀγνωμόνως διάκειται. «Δεινόν γε ἡ ἄγνοια καὶ πολλῶν κακῶν τοῖς ἀνθρώποις αἴτια».

Προσπέσατε τῷ Σταυρωθέντι.

Δεῦτε λοιπὸν ἅπαξάπαντες, ἔθνη καὶ λαοί, φυλαὶ καὶ γλῶσσαι, σοφοὶ καὶ ἄσοφοι, τοπεινοὶ καὶ ὑψαύχενες, βασιλεῖς καὶ ὑπήκοοι, ὑλόφρονες καὶ παθῶν αἰσχίστων αἰχμάλωτοι, δοκησίσοφοι καὶ ἀλαζόνες, ἄπιστοι καὶ πυρρωνισταί, εἴρωνες καὶ παντὸς ὁσίου καὶ ἱεροῦ χλευασταί, καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι, πλούσιοι γαῦροι καὶ πτωχοὶ συντετριμμένοι, δεῦτε πάντες, ἀποσείσατε τὴν περικεχυμένην ὑμῖν ἀχλύν, καὶ ἀντιβλέψατε πρὸς τὸ ἐκ τοῦ σταυροῦ ἀνατεῖλαν φῶς. Τὸ ἄδυτον τοῦτο φῶς κατηύγασε καὶ διεσκέδασε τὰ πυκνὰ καὶ ἀδιαπόρευτα τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας σκότη· ἀνεκαίνισε καὶ διέπλασε θαυμασίως τὸν φθαρέντα ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας κόσμον, καὶ ἔταμε νέας καὶ φεγγοβόλους ὁδοὺς εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα.

Καταμάθετε, ὅτι ὁ σήμερον ἐπὶ σταυροῦ κρεμάμενος ὡς ὁ εὐγενέστερος τῶν θνητῶν, συνέτριψε σκῆπτρα σιδηρᾶ αἱμοχαρῶν δορυκτητόρων, καὶ στέμματα χρυσότευκτα κατακτητῶν ἀγερώχων.

Διδάχθητε ἐκ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, ὅτι ὁ ἐπὶ τοῦ

ἀτιμωτικοῦ ξύλου ὡς κατάδικος θνήσκων, ἐτάραξε καὶ συνεκλόνησε βασιλείας ἀσαλεύτους καὶ κραταιάς· κατέρριψε θρησκείας παναρχαίας καὶ βαθέως ἐρριζωμένας, ἀνέτρεψε θρόνους δυναστῶν, καὶ ὑπέταξεν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ κυριαρχίαν ἀναρίθμητα γένη ἀνθρώπων παντὸς χρόνου καὶ τόπου.

Σεβάσθητε καὶ προσκυνήσατε τὸν σταυρωθέντα, καὶ ὅσοι ἔτι μετ' ἀδιαφορίας καὶ δισταγμοῦ πρὸς τὸν σταυρὸν ἀτενίζετε· διότι οὗτος καὶ μόνος ἀπήλλαξε τὴν ἀνθρωπότητα κηλίδων ἐπονειδίστων, ἐπὶ αἰῶνας αὐτὴν καταισχυνασῶν καὶ στιγματισασῶν. Εὐγνωμονήσατε τῷ ἐλευθερώσαντι λαοὺς μυρίους ἐκ δουλείας καὶ βαρβαρότητος σκληρᾶς καὶ ἐπαισχύντου. Προσπέσατε τῷ σταυρωθέντι, διότι, ἂν δὲν πράξητε τοῦτο σήμερον οἰκειοθελῶς, θὰ τὸ πραγματοποιήσητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀκουσίως καὶ ἀναγκαστικῶς, ἀλλὰ παντὶ ἀνωφελῶς. Ὕψεσθε τότε σαφῶς, εἰς ὃν ἐξεκεντήσατε σκληρῶς.

Τιμήσατε τὴν σταύρωσιν Ἐκείνου, ὅστις ἠγάπησε καὶ ἐτίμησε τὸν ἄνθρωπον ὡς οὐδεὶς ἕτερος, καὶ ὅστις διατελεῖ ἀείποτε ὢν ὁ μέγιστος αὐτοῦ διδάσκαλος καὶ εὐεργέτης.

Κλίνατε τὸ γόνυ μετ' εὐλαβείας καὶ σεβασμοῦ πρὸ τοῦ σταυροῦ Ἐκείνου, ὅστις ἐθυσίασεν ἑαυτὸν ἑκουσίως πρὸς φωτισμὸν καὶ ἀνύψωσιν τῆς ἐν σκότει καὶ πλάνῃ ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας διατελούσης ἀνθρωπότητος.

Πιστεύσατε τέλος ἀδιστάκτως, ὅτι ὁ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν σταυρωθεὶς εἶνε ὁ αἰώνιος Λόγος τοῦ ἀθανάτου Πατρός· εἶνε ὁ παντοδύναμος τοῦ κόσμου Λυτρωτής εἶνε ὁ μέλλων κριτὴς πάντων ἀνθρώπων καὶ μάλιστα πιστῶν· κριτὴς δίκαιος καὶ αὐστηρός· κριτὴς ἀδέκαστος καὶ ἀπροσωπόληπτος. Πρὸ τοιούτου κριτοῦ, ὃν φρίττουσιν ἄβυσσοι καὶ τρέμουσι τὰ σύμπαντα, ἁμαρτωλοὶ ποῦ φύγωμεν;

Μεταμελήθητι.

Ὦ θνητὲ ἁμαρτωλέ· ποίοις ὀφθαλμοῖς προσβλέψεις εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῇ φρικτῇ καὶ τελευταίᾳ, σὺ ὁ συνεχῶς ἁμαρτάνων καὶ ἀδικοπραγῶν, σὺ ὁ μεθύων καὶ αἰσχρουργῶν, ὁ ἀσώτως τὸν βίον μετὰ πορνῶν διερχόμενος, καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν καθ' ἑκάστην μολύνων; Πῶς παραστῆς πρὸ τοῦ βήματος τοῦ δικαιοκρίτου, σὺ ὁ περιφρονῶν καὶ παραβαίνων τὰς θείας αὐτοῦ ἐντολάς, ὁ μισῶν καὶ βλάπτων τὸν πλησίον σου, σὺ ὁ βλασφημῶν καὶ αὐτὸν τὸν σταυρόν, καὶ αὐτὸν τὸν Θεάνθρωπον; Πῶς θὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸν νυμφῶνα τῆς μελλούσης ζωῆς, σὺ ὅστις κυλίεσαι εἰς βόρβορον ἀτιμίας καὶ βδελυρότητος, καὶ διατελεῖς αἰχμάλωτος τῆς ἁμαρτίας; Ταλαίπωρε θνητέ, μεταμελήθητι· μετανόησον ἀπὸ καρδίας, ἵνα διαφύγῃς μελλούσης τιμωρίας.

Τήρησον τὰς ἐντολάς.

Ἐν ὅσῳ ἐμμένῃς ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἐν ὅσῳ παραβαίνῃς τὰ εὐαγγελικὰ διδάγματα, ἐλπίδα σωτηρίας δὲν ἔχεις· εἰς μάτην ἐχύθη διὰ σὲ τοῦ Σωτῆρός σου τὸ αἷμα, ἀφοῦ οὐδὲν ὠφελήθης σύ. Εἰς μάτην προσκυνεῖς τὸν σταυρὸν καὶ ἐπικαλεῖσαι τοῦ Ἐσταυρωμένου Λυτρωτοῦ τὴν βοήθειαν· οὐδεμίαν θὰ καρπωθῇς ὠφέλειαν ἐνόσῳ περιφρονῇς τὰς θείας ἐντολὰς καὶ κοιμᾶσαι τὸν ὕπνον τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀμετανοησίας. Ἂν οὕτω ἐξακολουθῇς νὰ διάγῃς, φοβοῦ καὶ τρέμε πλέον ἢ ὁ κατάδικος πρὸ τῆς λαιμητόμου· διότι, κατὰ τὴν θείαν Γραφήν, ἀφοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος».

Ἐὰν λοιπόν, φίλοι ἀναγνῶσται, πιστεύωμεν ἀνενδοιάστως εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστόν, καὶ ἀγαπῶμεν Αὐτὸν εἰλικρινῶς, ὡς Αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἐθυσιάσθη, ἂς φυλάττωμεν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ τὰ θεῖα αὐτοῦ ἐντάλματα, ἅτινα ὁδηγοῦσιν ἡμᾶς ἀπλανῶς εἰς ὁδὸν εἰρήνης καὶ εὐδαιμονίας. «Ἐὰν ἀγαπᾶτε με, εἶπεν αὐτὸς ὁ Θεάνθρωπος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε. — Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρός μου καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν».

Ἀρχ. **Χρύσανθος Κ. Μακρῆς**
Διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς καὶ τελειόφοιτος τῆς Θεολογίας.

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Ὑπάρχει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὁρμή τις, ἥτις τείνει πρὸς ἐπανάληψιν τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις παρατηρουμένων κινήσεων, εἴτε σωματικῶν, εἴτε πνευματικῶν. Ἡ ὁρμὴ αὕτη καλεῖται μιμητική. Διὰ ταύτης, ἀδιάφορον πῶς ἀπορρεούσης ἐκ τοῦ ἡμετέρου πνεύματος ἢ ὀργανισμοῦ, ὁ ἄνθρωπος ἐξαναγκάζεται ἢ ὑποβοηθεῖται εἰς ἐκμάθησιν ἐκείνων, ἅτινα ἄλλως διὰ πολλοῦ κόπου θὰ ἐμάνθανεν. Οὕτως εὐκολώτερον ἀφομοιοῦταί τις πρὸς τὸ περιβάλλον, ἐν ᾧ ζῇ, εἴτε ὑπὸ κοινωνικήν, εἴτε ὑπὸ πολιτικήν, εἴτε ὑπὸ θρησκευτικήν, εἴτε ὑπὸ ἠθικήν, εἴτε ὑπὸ οἱανδήποτε ἄλλην ἔποψιν. Δὲν εἶνε μόνον αἱ κληρονομικαί, ἢ αἱ φυσικαὶ καὶ κλιματολογικαὶ συνθῆκαι, αἵτινες δημιουργοῦσι τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ὁμοιότητα τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐν ἑνὶ τόπῳ βιούντων λαῶν· διότι ὁ χαρακτὴρ αὐτῶν δὲν μένει ἀμετάβλητος διὰ μέσου τῶν αἰώνων, καίτοι αἱ φυσικαὶ συνθῆκαι οὐδαμῶς ἢ ἐλάχιστα ἠλλοιώθησαν. Ἀρκεῖ ἕνεκα λόγου τινὸς νὰ προκύψῃ κέντρον τι μεταβολῆς ἀσυνήθους, καὶ ἀμέσως τὸ κέντρον τοῦτο ὀγκοῦται καὶ μεγεθύνεται καὶ πολλαπλασιάζεται εἰς βαθμὸν μέγαν πολλάκις. Καὶ ἐνίοτε μέν, ἀφοῦ λάβῃ ἱκανὴν αὔξησιν, παραμένει στάσιμον· ἄλλοτε ὑποχωρεῖ βαθμηδὸν μὴ δυνάμενον νὰ ῥίψῃ ῥίζας βαθείας, ἀλλ' οὐχὶ σπανίως διαδίδεται μετὰ ταχύτητος φλογὸς εἰς ὕλας εὐφλέκτους, καὶ ἀνατρέπει πάντα τὰ ἐπιπροσθοῦντα ἐμπόδια, καὶ καθίσταται νέος καὶ μόνιμος χαρακτὴρ τοῦ λαοῦ.

Ἡ μιμητικὴ ὁρμὴ δὲν εἶνε ἁπλῶς ἐνέργεια, ἀλλὰ τάσις, ἀπὸ τῆς ὁποίας δὲν δυνάμεθα νὰ ἀπαλλαγῶμεν· δυνάμει αὐτῆς, ὅσῳ καὶ ἂν διαφέρωσιν ἀλλήλων αἱ σκέψεις,

αἱ πράξεις, αἱ διαθέσεις τῶν διαφόρων ἀνθρώπων, διατηρεῖται οὐχ ἧττον καὶ κοινὸς χαρακτὴρ ἐν τοῖς καθόλου, διαφέρων μόνον ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα. Ἡ μίμησις, ὡς καὶ πάντα ἐν γένει τὰ σωματικὰ ἢ πνευματικὰ ἀνθρώπινα δῶρα, δὲν εἶνέ τι ἀπολύτως καλόν, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς χρήσεως, τὴν ὁποίαν κάμνει τις ὡς πρὸς αὐτήν. Ὁσάκις τὴν διευθύνωμεν πρὸς ἀντικείμενα προάγοντα τὸν ἡμέτερον βίον ὑπὸ τὴν διπλῆν αὐτοῦ μορφήν, εἶνε ἀγαθή· ὅταν ὅμως διευθύνηται πρὸς ἀντικείμενα παραβλάπτοντα καὶ κωλύοντα τὸν βίον ἡμῶν εἴτε σωματικῶς εἴτε ψυχικῶς, εἶνε κακή.

Ἡ μίμησις, ἄλλοτε μὲν τελεῖται ἀσυνειδήτως, ἄλλοτε δὲ ἐλατήριον ἔχει τὴν ἡδονήν, ὁθενδήποτε καὶ ἂν ἀπορρέῃ. Ἐν μέσῳ εὐθυμούντων εὐθυμεῖ τις, ἐν μέσῳ θλιβομένων λυπεῖται. Ἐν μέσῳ λαλούντων λαλεῖ, ἐν μέσῳ σιωπώντων σιωπᾷ. Ταῦτα πράττει ἀκουσίως καὶ ἀσυνειδήτως, οἱονεὶ ἐξ ἐνστίκτου. Ἀλλὰ δι' αὐτὸν τοῦτον τὸν λόγον, διότι δηλ. τὰ πράττει ἀσυνειδήτως, δὲν ἀφήνουσιν ἴχνη ἐν τῇ ψυχῇ του, εἰ μὴ κατόπιν μακρᾶς καὶ συνεχοῦς ἐπαναλήψεως. Ὁπόταν ὅμως ὑποπέσῃ εἰς τὴν αἴσθησιν τοῦ ἀνθρώπου οἱονδήποτε ἀντικείμενον ἐνέχον ἡδονήν, τότε αὐτὴ αὕτη γίνεται ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐπαναλήψεως, ἐπηρεάζουσα τὴν θέλησιν. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἡ ἐπανάληψις εἶνε τυχαία καὶ παθητική· ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐσκεμμένη καὶ ἐνεργητική.

Ἐννοεῖ τις ἐκ τούτου ὅτι πᾶσα πρᾶξις ἡμῶν ἀναφερομένη εἰς τὸ ἦθος δὲν ἔχει σημασίαν μόνον ὡς πρᾶξις αὐτοτελής, ἐν σχέσει πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρόν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸ μέλλον· διότι δυνατὸν νὰ εὕρῃ μιμητάς· καὶ ἐν ᾗ μὲν περιπτώσει ἡ πρᾶξις ἡμῶν εἶνε ἀγαθή, θέλει γείνει ἀρχὴ ὁμοίων ἀγαθῶν πράξεων· ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει κακή, θέλει γείνει ἀρχὴ ὁμοίων πράξεων πονηρῶν. Ἡ εὐθύνη ἄρα ἡμῶν ὑφίσταται καὶ διὰ τὰ μέλλοντα ἀποτελέσματα τῶν πράξεών μας, τὰ ὁποῖα πρέπει κατὰ τὸ δυνατὸν νὰ ὑπολογίζωμεν. Δὲν ἐννοῶ τὰς ἀπροόπτους συνεπείας, αἵτινες πολλάκις συμβαίνουσιν ἐναντίον παντὸς ὑπολογισμοῦ. Ἐννοῶ τὰ βέβαια καὶ τὰ πιθανὰ ἀποτελέσματα, ἅτινα θέλουσι προκύψει ἐκ τῆς μιμήσεως.

Ἡ ἡδονή, ἐξ ἧς ὁρμώμενός τις μιμεῖται, ἐνίοτε μὲν εἶνε ἀντικειμενική, ὑπάρχουσα ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ ἀντικειμένου, ἐνίοτε δὲ ὅλως ὑποκειμενική. Πολλάκις πράγματι μιμούμεθα τοὺς τρόπους, τὴν ἐνδυμασίαν, τὰς ἕξεις ἀνθρώπων τινῶν, ὄχι διότι αὗται καθ' ἑαυτὰς εἶνε ἡδονικαί, ἀλλὰ διότι ὑπάρχει ματαιόδοξός τις ἡδονὴ ἐν τῷ μιμεῖσθαι τὰς πράξεις ἀνθρώπων, πρὸς οὓς ἔχομεν οἱανδήποτε ἐκτίμησιν, ἢ πρὸς τοὺς ὁποίους ἀναγνωρίζομεν οἱανδήποτε ὑπεροχήν. Ἡ ὑπεροχὴ δὲ αὕτη εἶνε ἢ ὑλικὴ ἢ πνευματική. Ὁ ὄχλος παρακολουθεῖ τὰς ἕξεις τῶν πλουσίων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ βίῳ καὶ τῷ τρόπῳ τοῦ φέρεσθαι, οἱ δὲ πνευματικώτεροι ἄνθρωποι τείνουσι νὰ μιμηθῶσιν ἀποδεχόμενοι τὰς ἰδέας καὶ θεωρίας ἐκείνων, εἰς οὓς ἀναγνωρίζουσι πνεῦμα εὐστροφώτερον, ἰσχυρότερον, παραγωγικώτερον.

Πᾶσα πρᾶξις, ἐξερχομένη τοῦ κύκλου τῆς ἀτομικότητος καὶ χρησιμεύουσα ὡς ἀντικείμενον μιμήσεως, καλεῖται παράδειγμα· καὶ πᾶς ἄνθρωπος, οὗτινος ὁ χαρακτὴρ τείνει νὰ εὕρῃ μιμητὰς καὶ νὰ ἀφομοιώσῃ ἄλλους χαρακτῆρας, εἶνε καὶ οὗτος παράδειγμα ἢ ὑπόδειγμα.

Ἕκαστος ἄνθρωπος καθίσταται ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως παράδειγμα εἰς τοὺς ἄλλους, ἐφ' ὅσον αἱ πράξεις αὐτοῦ δὲν εἶνε κρύφιαι, ἀλλὰ τελοῦνται ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ὁμοίων του. Ἀλλ' οἱ μὲν ἀμαθέστεροι καὶ ἁπλοϊκώτεροι, οἱ πενέστεροι καὶ οἱ ἐλάχιστα τοῖς λοιποῖς περίβλεπτοι ὀλίγους εὑρίσκουσι μιμητάς. Τὸ ἦθός των ἐπηρεάζει πρώτιστα τοὺς νεαροὺς βλαστοὺς τῆς οἰκογενείας των, οἵτινες ἀποβλέπουσι πάντοτε πρὸς τοὺς μεγαλητέρους καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ οἴκου ὡς πρὸς τὰ σεβαστὰ καὶ ἀξιομίμητα ὄντα· κατὰ δεύτερον δὲ λόγον στενόν τινα κύκλον ἑταίρων, ὁπόταν παρέχωσιν αὐτοῖς παραδείγματα ἀντικειμενικῆς ἡδονῆς. Ὁσονδήποτε ταπεινὸς καὶ ἂν ἦνέ τις, εὐκόλως παρασύρει τοὺς ἄλλους εἰς τὸν πότον, εἰς τὰ ἡδέα φαγητά, εἰς τὰς τέρψεις καὶ τὰς σωματικὰς ἡδονάς.

Ἀλλ' ὁ βίος τῶν ἐξεχόντων ἐν ταῖς κοινωνίαις εἶνε γνωστὸς εἰς εὐρύτατα ὅρια. Δὲν λανθάνουσιν οὗτοι βιοῦντες. Ὄχι μόνον αἱ σοβαραὶ αὐτῶν πράξεις, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐλάχισται κινήσεις παρακολουθοῦνται ἀπὸ κόσμον πολύν, ἕτοιμον οὐχὶ νὰ τὰς βασανίσῃ, ἀλλὰ νὰ τὰς μιμηθῇ βιάζων ἑαυτόν. Δὲν μιμεῖταί τις ἐνταῦθα διὰ τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ διὰ τὸν πράττοντα.

Ἡ εὐθύνη ἄρα τῶν ἐξεχόντων εἶνε πολλῷ μεγαλητέρα τῆς τῶν κοινῶν καὶ ἁπλοϊκῶν ἀνθρώπων· καὶ ἂν ἕκαστος πρέπῃ νὰ ἦνε προσεκτικὸς διὰ τὰς πράξεις του, ὁ ἐξέχων ὅμως ὀφείλει νὰ σταθμίζῃ ἀκριβέστατα καὶ αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα. Εἴτε ἐν τῇ πολιτικῇ σφαίρᾳ ὑπερέχει τις, εἴτε ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ, εἴτε ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ, εἴτε ἐν τῇ κοινωνικῇ, ἂς ἀναλογίζηται ὅτι, ὄχι μόνον ὡς ἄνθρωπος, ὡς ὂν ἐλεύθερον καὶ αὐτόβουλον ὑπέχει εὐθύνην ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς μοχλὸς δυνάμενος νὰ κινήσῃ μηχανὴν ἄγουσαν εἰς ὠφέλειαν ἢ καταστροφήν.

Ἡ ἱστορία ἐν τῇ ἀρχαιότητι βρίθει παραδειγμάτων ἀνθρώπων ἐχόντων τοιαύτην συναίσθησιν τῆς ἀποστολῆς των· καίπερ ζῶντες ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν ὁ τέλειος ἠθικὸς νόμος δὲν ἦτο εἰσέτι δεδομένος, ἀντλοῦντες ὅμως ἐκ τῆς συνειδήσεώς των, τοῦ ἀγράφου τούτου νόμου, τὸν ὁποῖον ὁ Πλάστης ἐνέθηκεν εἰς τὰς ψυχὰς πάντων, ἵνα τοῖς χρησιμεύῃ ὡς πηδάλιον ἐν ταῖς τρικυμίαις, ὡς ἀστὴρ πολικὸς ἐν τῷ σκότει, παρουσίασαν τοῖς συγχρόνοις καὶ κατέλιπον τοῖς μεταγενεστέροις ὑποδείγματα ζηλευτὰ καὶ σήμερον ἔτι, ὅτε ἡ θεία διδασκαλία κηρύττεται καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο ὀλίγοι ἄνδρες ἤρκεσαν, ὅπως προσδώσωσιν εἰς τὰς κοινωνίας, ἐν αἷς ἔζησαν, ὑπέροχόν τινα αἴγλην, σφρῖγος ἐπίζηλον ψυχικόν.

Καὶ ἡ νεωτέρα ἱστορία βρίθει ἐπίσης τοιούτων παραδειγμάτων. Ἡ ἰδέα μάλιστα τοῦ καθήκοντος καθαρώτε-

ρον διαχαραχθεῖσα διὰ τῆς ἐκλάμψεως τοῦ χριστιανικοῦ φωτός, καὶ ἑδραιότερον στηριχθεῖσα καὶ ἐνισχυθεῖσα διὰ τῆς πίστεως, ἔσυρεν ὀπίσω αὐτῆς πλῆθος ἀνθρώπων, νέφος ὁλόκληρον, ὑπερβάλλον κατὰ πολὺ τὸν ἀριθμὸν τῶν παλαιοτέρων, οἵτινες εἶχον τὰς πτέρυγας μόνον τῆς διανοίας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκείας.

Ἀλλ' ἂν ἡ ἱστορία ἔχῃ πολλὰ παραδείγματα ἀγαθά, ἔχει ὅμως καὶ πολλὰ κακὰ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ. Θὰ μᾶς ἀναφέρῃ δικαίους, ἀλλὰ θὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ καὶ κλέπτας· φιλοπάτριδας, ἀλλὰ καὶ προδότας· ἐγκρατεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀσελγεῖς· ἀφιλοχρημάτους, ἀλλὰ καὶ αἰσχροκερδεῖς· συνετούς, ἀλλὰ καὶ παράφρονας· ὕψος ἐν γένει ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ βάθος κακίας.

Καὶ αἱ σημεριναὶ κοινωνίαι τοιοῦτον σύμφυρμα ἀλληλοσυγκρουομένων ἀντιθέσεων παρουσιάζουσιν· εἰς τὰ μικρὰ χωρία, ὅπου οἱ κάτοικοι εἶνε ὀλίγοι, εὐκόλως γίνεται ἀφομοίωσις ἠθῶν καὶ χαρακτήρων. Ἀλλ' εἰς τὰς μεγαλο πόλεις ὑπάρχει μεγάλη βαθμολογικὴ ποικιλία. Ἡ προσοχὴ ἐνταῦθα δέον νὰ ἦνε μᾶλλον ἐντεταμένη. Διότι ἕκαστον τῶν παραδειγμάτων ἔχει ἑλκτικήν τινα δύναμιν, καὶ ἕκαστος σύρεται ἀναλόγως τῆς ἀγωγῆς, τῶν φυσικῶν αὐτοῦ κλίσεων, καὶ τοῦ ἤδη ἐσχηματισμένου χαρακτῆρος. Ὅ,τι δημιουργεῖ τὸ ἓν παράδειγμα, πιθανὸν νὰ καταστρέφῃ τὸ ἄλλο.

Ὑπάρχουσιν οἱ φρονοῦντες, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἀποφεύγῃ τὸ νὰ λαμβάνῃ γνῶσιν τῶν κακῶν παραδειγμάτων, πρὸς πρόληψιν τῆς ἐξ αὐτῶν λύμης. Βεβαίως, ἂν τὸ κακὸν παράδειγμα δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ τὴν θέλησίν μας νὰ παρουσιασθῇ πρὸ ἡμῶν, τοῦτο εἶνε τὸ ἐνδεδειγμένον καθῆκόν μας. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ παρὰ τὴν θέλησίν μας πλεῖστα ὅσα κακὰ παραδείγματα θέλομεν ἀτενίσει κατὰ τὸ διάστημα τοῦ βίου μας, διὰ τοῦτο καλὸν εἶνε καὶ ταῦτα ἐκ τῶν προτέρων νὰ γνωρίζωμεν, καὶ νὰ θωρακιζώμεθα κατ' αὐτῶν, διότι εἰς τὸν ἀγνοοῦντα αὐτὰ περιενδύονται ἔνδυμα ἀρετῆς, καὶ εὐκόλως τὸν ἐξαπατῶσιν. Οἱ διδάσκαλοι ἐν τοῖς σχολείοις, οἱ γονεῖς ἐν τοῖς οἴκοις, οἱ φίλοι ἐν ταῖς συναναστροφαῖς ἂς κρίνωσι κατ' ἀξίαν ἕκαστον τῶν παραδειγμάτων, ἂς ἐνθουσιῶσι καὶ ἂς παρορμῶσιν εἰς τὰ ἀγαθά, ἂς στηλιτεύωσι δέ, καὶ ἂς ἀποτρέπωσιν ἀπὸ τῶν κακῶν.

Ἀναμφιβόλως ὑπάρχει ἐνταῦθα κίνδυνός τις· δυνατὸν ἡ γνωστοποίησις τῶν κακῶν παραδειγμάτων, μεθ' ὅλον τὸν ἀκριβῆ χαρακτηρισμὸν αὐτῶν, καὶ τὸν γινόμενον ψόγον, νὰ παρασύρῃ ἀσθενεῖς τινας χαρακτῆρας, ὡς καίεταί τις ἐνίοτε πλησιάζων τὸ πῦρ, τὸ ὁποῖον ἦναψε, διὰ νὰ θερμανθῇ, καὶ ὡς φονεύεται διὰ τυχαίας ἐκπυρσοκροτήσεως πολυκρότου, τὸ ὁποῖον κρατεῖ δι' ἀσφάλειαν. Δι' αὐτό, ἀφοῦ ἅπαξ εἶνε ἀνάγκη νὰ γνωσθῶσι τὰ κακὰ παραδείγματα, πρέπει νὰ καθιστῶμεν αὐτὰ γνωστὰ μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ φειδοῦς, διακρίνοντες ἡλικίας, μὴ ἐνδιατρίβοντες πολὺ εἰς αὐτά, ἵνα μὴ ἡ ἐν αὐτοῖς ἡδονὴ ἐπισκοτίσῃ λάθρᾳ τὸ λογικόν, καὶ αἰχμαλωτίσῃ τὴν βούλησιν. Ἡ γνωστοποίησις κακοῦ παραδείγματος εἶνε εἶδος παροχῆς δηλητηρίου. Ὅσοι θέλουσι νὰ παραμένωσιν ἀπρόσβλητοι ὑπ' αὐτοῦ, λαμβάνουσιν αὐτὸ προηγουμένως κατὰ σταγόνας, καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν ὑπερβαίνουσιν ὡρισμένην τινὰ ποσότητα αὐτοῦ. Οὕτω καὶ ὅσοι θέλουσι νὰ παραμένωσιν ἀνεπηρέαστοι ἐκ τῶν κακῶν παραδειγμάτων, ἂς γνωρίζωσιν αὐτὰ βαθμηδὸν καὶ ἐπ' ὀλίγον, ὅτε θὰ δύνανται εὐκολώτερον νὰ ἀνθίστανται εἰς αὐτά. Ποτὲ δὲ ἂς μὴ ὑποτιμήσωσι τὴν ἀφομοιωτικὴν αὐτῶν δύναμιν, ποτὲ ἂς μὴ φαντασθῶσιν ὅτι ἀπέκτησαν τέλειον κράτος ἐφ' ἑαυτῶν, καὶ ὅτι ἀφόβως δύνανται νὰ ἀντικρούσωσιν οἱονδήποτε κακὸν παράδειγμα· διότι, ὡς εἴπομεν, καὶ ὁ ἐθισθεὶς εἰς τὴν λῆψιν τοῦ δηλητηρίου ὀργανισμὸς δὲν δύναται νὰ περιφρονήσῃ τὰς πολὺ μεγάλας δόσεις.

Νικόλαος Ι. Γαλανός

ΤΙ ΕΧΕΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΤΑ ΕΠΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει παρὰ τοῦ Θεοῦ: τὸ σῶμα καὶ τὰς τοῦ σώματος δυνάμεις· τὴν ψυχὴν καὶ τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις· τὸν ὑλικὸν κόσμον τὸν πληροῦντα τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας· τὸν πνευματικὸν κόσμον τὸν πληροῦντα τὰς τῆς ψυχῆς ἀνάγκας· ὑπὲρ δὲ πάντα καὶ διὰ πάντων αὐτὸν τὸν Θεόν. Ὁ ἄνθρωπος ἄρα ἔχει τὸ πᾶν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀντὶ τοῦ παντὸς τὸν Θεόν.

Ὁ ἄνθρωπος ἐγεννήθη παρὰ τῶν γονέων του κατὰ τὸν κείμενον φυσιολογικὸν νόμον, καὶ οὗτοι παρὰ τῶν ἑαυτῶν, καὶ ἐκεῖνοι παρὰ τῶν ἰδίων γονέων. Ἀλλ' ἡ σειρὰ αὕτη δὲν ἐπεκτείνεται ἐπ' ἄπειρον. Ἦτό ποτε χρόνος, ὁπότ' οὐδεὶς ἄνθρωπος καὶ οὐδὲν ζῶν καὶ πνέον ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς γῆς. Πόθεν οἱ πρῶτοι γονεῖς; Ἐκ τοῦ Θεοῦ Δημιουργοῦ, ὅστις ὥρισε καὶ τὸν φυσιολογικὸν τῆς γεννήσεως νόμον, καθ' ὃν πᾶν ζῶν γεννᾶται ἐξ ὁμοίων ζώντων γονέων. Τὴν πλάσιν ἄρα τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τῶν δυνάμεων ἑκατέρου καὶ τὸν νόμον τῆς γεννήσεως νέων ἀνθρώπων πόθεν ἔχομεν; οὐχὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ;

Πόθεν ἔχομεν τεχνουργηθέντα τὸν ὀφθαλμόν; Παρὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ φῶς, δι' οὗ βλέπει; Ἐπίσης. Καὶ τὰ ἀντικείμενα, ἅτινα βλέπει; Ὡσαύτως. Ἡ ὅρασις ἄρα παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Πόθεν ἔχομεν τεχνουργηθὲν τὸ οὖς; Παρὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τοὺς ἤχους καὶ τὰς φωνὰς καὶ τὸν λόγον; Ἐπίσης. Καὶ τὸν ἀέρα, ὅστις γίνεται τῶν ἤχων ὁ ἀγωγός; Ὡσαύτως. Καὶ ἡ ἀκοὴ ἄρα παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Πόθεν ἔχομεν τὸν στόμαχον καὶ τὰ πληροῦντα τὴν πεῖναν καὶ τὴν δίψαν φαγητὰ καὶ ποτά; Παρὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὴν γευστικὴν αἴσθησιν τοῦ ἡδέος καὶ τοῦ ἀηδοῦς; Ἐπίσης. Καὶ τὴν μάσησιν καὶ τὰ ὄργανα αὐτῆς, καὶ τὴν πέψιν καὶ τὴν θρέψιν καὶ τὰ ὑγρὰ καὶ τὰ ὄργανα αὐτῶν; Ὡσαύτως. Καὶ ἡ γεῦσις ἄρα καὶ ἡ πέψις καὶ ἡ θρέψις παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Πόθεν ἔχομεν τὸ ὄργανον τῆς ὀσφρήσεως; Παρὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὰ ἀντικείμενα, ἐξ ὧν ἐκπορεύονται διὰ τῆς θερμότητος λεπτότατα μόρια ὑποκείμενα εἰς τὴν ὄσφρησιν; Ἐπίσης. Καὶ τὸν ἀέρα, δι' οὗ, πληροῦντα αὐτόν, φέρονται εἰς τὸ νεῦρον τὸ ὀσφραντικόν; Ὡσαύτως. Καὶ ἡ ὄσφρησις ἄρα παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Πόθεν ἔχομεν τὰς ὕλας, ἐξ ὧν κατασκευάζομεν τοὺς οἴκους ἡμῶν καὶ τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ σκεύη; Ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ Δημιουργοῦ παντὸς τοῦ ὑλικοῦ κόσμου. Καὶ τὴν τέχνην; Ἐπίσης. Καὶ τὰς χεῖρας, δι' ὧν τεχνουργοῦμεν; Ὡσαύτως. Καὶ ἡ τέχνη ἄρα καὶ πᾶν τεχνούργημα παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Πόθεν ἔχομεν τὴν συνείδησιν ὅτι ὑπάρχομεν; Παρὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὴν γνῶσιν τῆς τῶν ἄλλων ὑπάρξεως; Ἐπίσης. Καὶ τὴν γνῶσιν τῶν οὐσιῶν καὶ τῆς φύσεως τῶν ὄντων καὶ τὴν τῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν σχέσεων αὐτῶν; Ὡσαύτως. Πᾶσα ἄρα νόησις καὶ γνῶσις παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ τεχνουργήσαντος τὴν ψυχὴν γνωστικήν.

Πόθεν ἔχομεν τὴν δύναμιν τοῦ χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι καὶ ἀγαπᾶν καὶ μισεῖν; Ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ἀγαπῶμεν τὴν ζωὴν καὶ πᾶν ἀγαπητόν, καὶ χαίρομεν ἐκ τῆς ἀπολαύσεως αὐτῶν· καὶ μισοῦμεν τὸν θάνατον καὶ πᾶν μισητόν, καὶ λυποῦμεθα ἐξ αὐτῶν, καὶ ζητοῦμεν τὴν ἐξ αὐτῶν ἀπαλλαγήν. Καὶ ἡ συναίσθησις ἄρα παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ τεχνουργήσαντος τὴν ψυχὴν συναισθητικὴν καὶ φέροντος τὴν χαράν, καὶ σώζοντος ἀπὸ τῆς λύπης.

Πόθεν ἔχομεν τὴν δύναμιν τοῦ θέλειν καὶ βουλεύεσθαι καὶ ἀποφασίζειν; Παρὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὰ μέσα, δι' ὧν ἐπιδιώκομεν ὅ,τι θέλομεν; Ἐπίσης. Καὶ τὴν δύναμιν τοῦ συμφωνεῖν καὶ συμπράττειν μετὰ τῶν ὁμοίων ἡμῖν πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν ἡμῶν; Ὡσαύτως. Καὶ πᾶσα ἄρα θέλησις καὶ ἐλευθερία καὶ ἐνέργεια καὶ κατόρθωσις παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Θεός, πνεῦμα αὐτὸς ἀπειροτέλειον, ἐποίησε, μὴ ὄντα πρότερον, καὶ τὰ ὑλικὰ καὶ τὰ ἄυλα κτίσματα. Εἰς δὲ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου ἤνωσε τὸ ὑλικὸν πρὸς τὸ ἄυλον, ποιήσας αὐτὸν τὸ μὲν σῶμα ὑλικόν, τὴν δὲ ψυχὴν ἄυλον. Ἔχει λοιπὸν παρὰ Θεοῦ τὴν ὑψίστην τιμὴν ὁ ἄνθρωπος ὅτι συνάπτει ἐν ἑαυτῷ τὴν ὕλην πρὸς τὸ ἄυλον καὶ ἀποτελεῖ τὸν συνεκτικὸν κρίκον μεταξὺ τοῦ ὑλικοῦ καὶ ἀύλου κόσμου.

Καὶ ἔτι πρός, εἷς τῶν ἀνθρώπων, ὁ γεννηθεὶς ἐκ μιᾶς Παρθένου, ἐγένετο τὸ κέντρον τῆς οὐσιώδους ἑνώσεως τῆς Θεότητος πρὸς τὸν κόσμον τῶν πνευμάτων καὶ τῶν σωμάτων, προσληφθεὶς σὰρξ ἔμψυχος ἐπὶ τῆς ἰδίου ὑποστάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου. Οὕτω δ' ἐν τῷ Θεανθρώπῳ κατῴκησε πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς. Ἤτοι ἡνώθη ἐν τῷ Ἰησοῦ ἡ θεία οὐσία ἐν μιᾷ τῶν αὐτῆς τριῶν ὑποστάσεων ψυχὴν καὶ σῶμα ἀναλαβούσῃ. Καὶ ὁ ἀεὶ ὢν ἐγεννήθη, καὶ ὁ γεννηθεὶς ὑπάρχει ἀΐδίως. Καὶ συνάπτεται ἐν τῷ αὐτῷ Θεανδρικῷ Προσώπῳ ὁ Θεὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁ Ὢν καὶ τὸ γεγονός, ἡ αἰωνιότης καὶ ὁ χρόνος, τὸ ἄπειρον καὶ τὸ πεπερασμένον, ὁ κτίστης καὶ τὸ κτίσμα. Καὶ ἔχομεν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὸν ἀόρατον δραθέντα, καὶ τὸν ἀπρόσιτον προσιτὸν γενόμενον ἐν τῷ κόσμῳ τῶν πνευματικῶν καὶ ὑλικῶν αὐτοῦ κτισμάτων.

Ἰδοὺ ὁ Θεάνθρωπος, ὁ Θρόνος τῆς Θεότητος, τὸ Θεανδρικὸν Πρόσωπον, δι' οὗ παρίσταται εἰς τοὺς κόσμους τῶν κτισμάτων αὐτοῦ, καὶ τῶν μόνον ἀύλων καὶ τῶν ἅμα ὑλικῶν τε καὶ ἀύλων, θεατὸς ὁ ἄλλως ἀθέατος ἐν Τριάδι Θεός.

Ἔχομεν λοιπὸν τὴν ὑπὲρ πάσας ὑψίστην τιμὴν ὅτι ἡ θεία οὐσία ἡνώθη ἐν τῷ Ἰησοῦ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ὁ Θεάνθρωπος, Πρόσωπον Θεοῦ ἀντιπροσωπεύων τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν καὶ Πρόσωπον ὁ αὐτὸς ἀνθρώπου ἀντιπροσωπεύων τὸ ὅλον ἀνθρώπινον γένος, οὐχὶ δύο, ἀλλ' ἓν μόνον Πρόσωπον, ὕψωσεν ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀνθρωπίνην ἡμῶν οὐσίαν καὶ φύσιν μέχρι τῆς Θεότητος, καὶ προέκυψεν ὁ Μονογενής, ὁ πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας, ὁ Υἱὸς τῆς οὐσίας καὶ εὐδοκίας τοῦ Πατρός, ὁ ἔχων ὅλον τὸ Πνεῦμα, ὁ πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς, ὁ ὢν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.

Ἀφοῦ ἡ ἀγαθότης τοῦ Ὑπάρχοντος ἀεὶ ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς μὴ ὑπάρχοντας τὴν ὕπαρξιν, καὶ ἀεὶ αὐτὸς ζῶν ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς μὴ ζῶντας τὴν ζωήν, καὶ πάντα τελείως αὐτὸς νοῶν ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς μηδὲν νοοῦντας τὴν ἐπ' ἄπειρον ἀναπτυσσομένην νόησιν, ἔπρεπεν εἰς αὐτὸν νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς καὶ ἑαυτὸν ἑνούμενος καθ' ὑπόστασιν καὶ οὐσίαν μετὰ τῆς οὐσίας καὶ φύσεως ἡμῶν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ Λόγου. καὶ θύων τὸ πρόσλημμα αὐτοῦ πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν. Ἔχομεν λοιπὸν ἔτι πρός, τὴν ὑψίστην τιμὴν ὅτι τόσον ἠγαπήθημεν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἁμαρτωλοὶ ἔτι ὄντες, ὥστε ὁ Υἱὸς αὐτοῦ ὁ Μονογενὴς ὑπὲρ ἡμῶν ἐσαρκώθη καὶ ἀπέθανε πρὸς ἀπολύτρωσιν ἡμῶν ὑπὸ τῆς θείας δικαιοσύνης καταδεδικασμένων.

Ἔχομεν λοιπὸν πρῶτον θαῦμα ὅτι τὸ μὴ ὂν ἐγένετο ὄν ὑπὸ τοῦ ἀεὶ Ὄντος. Ἔχομεν δεύτερον θαῦμα ὅτι ὁ ἀεὶ Ὢν Θεὸς Λόγος ἡνώθη πρὸς τὸ κτίσμα αὐτοῦ καὶ ἐκοινώνησεν ἐν αὐτῷ ἡ θεία οὐσία πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην. Ἔχομεν τρίτον θαῦμα ὅτι ἡ θεία ἀγαθότης υἱοθετεῖ διὰ τοῦ βαπτίσματος τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Θεὸν Λόγον ἐνανθρωπήσαντα καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως ἐπιτελέσαντα. Ἔχομεν τέταρτον θαῦμα ὅτι ἡ θεία καὶ θεοποιὸς ἐνέργεια μεταβάλλει τὰ εἰς τὴν μυστικὴν θυσίαν προσφερόμενα δῶρα εἰς τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Θεανθρώπου. Ἔχομεν πέμπτον θαῦμα ὅτι ἡ θεία κοινωνία, ἐγκεντρίζουσα εἰς ἡμᾶς τὸ ἅγιον τοῦ Θεανθρώπου σῶμα, καθιστᾷ συσσώμους πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους, ὡς μελη αὐτοῦ καὶ ἀλλήλων ἅγια, καὶ ὡς σῶμα αὐτοῦ λόγον κεφαλῆς πρὸς ἡμᾶς ἔχοντος. Ἔχομεν ἕκτον θαῦμα ὅτι ἡ θεοποιὸς θεία ἐνέργεια ἡ πλάσασα ἡμᾶς εἰκόνας Θεοῦ, φωτίζουσα, ἁγιάζουσα, ἐνισχύουσα, μεταδίδωσι τὰ μεταδοτὰ θεῖα χαρίσματα εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ ἐλλάμπεται εἰς αὐτάς. Καὶ ὅπως βλέπει τις ἐντὸς κατόπτρων καθαρῶν ἐστραμμένων πρὸς τὸν ἥλιον ὄχι τὸν ἥλιον αὐτόν, ἀλλὰ τὴν τοῦ

ἡλίου ὄψιν, τὸ ἔνδαλμα τῆς οὐσίας, ὄχι αὐτὴν τοῦ ἡλίου τὴν οὐσίαν· οὕτω κατοικεῖ καὶ ἐντὸς ἡμῶν ἐλλαμπόμενος τῇ θείᾳ καὶ θεοποιῷ αὐτοῦ ἐνεργείᾳ ὁ Θεός, ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα, ὁ πανταχοῦ παρὼν οὐσίᾳ καὶ ὑποστάσεσιν, ἀλλὰ μὴ κατὰ ταύτας μετεχόμενος, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν θείαν χάριν καὶ ἐνέργειαν καὶ ἐλλαμψιν μετὰ τῶν ἀξίων ἑνούμενος, ὡς ἡ ἁγία ἀπεφάνθη Σύνοδος. Ἕβδομον δὲ καὶ τελευταῖον θαῦμα, μέλλον αὐτὸ ὡς πρὸς ἡμᾶς, γεγονὸς δ' ὡς πρὸς τὸν Σωτῆρα, ἔχομεν τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων καὶ τὴν ἕνωσιν αὐτῶν μετὰ τῶν ψυχῶν, ὁπότε οἱ δίκαιοι θὰ λάμπωσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ αἰωνίῳ βασιλείᾳ, ὅμοιοι πρὸς τὸν Θεὸν αὐτῶν καὶ παμβασιλέα Χριστόν.

Ἰδοὺ τὰ ἑπτὰ θαύματα τοῦ κόσμου, τὰ ὑπὲρ πάντα θαυμασιώτατα, ἅτινα καὶ ταῦτα εἶνε μὲν ὡς πρὸς ἡμᾶς θαύματα ἐξαίσια, ὡς ὑπέρτερα τῆς δυνάμεως τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν Θεὸν εἶνε φυσικὴ ἐνέργεια, διότι «οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα», καὶ «πάντα ὅσα ἠθέλησεν ὁ Κύριος ἐποίησεν.»

Κ. Α. Διαλησμᾶς

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Χ. ΑΜΒΡΑΖΗ
Καθηγ. τοῦ Πρακτικοῦ Λυκείου καὶ πρώην Ἱεροκήρυκος Σμύρνης.

Ο ΡΑΒΒΙΝΟΣ ΙΣΑΑΚ Μ

ΠΙΣΤΕΥΣΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΕΙΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ Β'.

[Βλέπε ἀριθμὸν 221]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Ἐν Βουκουρεστίῳ, τῇ 17η Ὀκτωβρίου 1900.

Ἀδελφὲ Νικόλαε,

«Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός!

Ἣν βουλὴν ἐβουλεύσαντο, διεσκέδασεν ὁ Κύριος, ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός! Τὸν δὲ φόβον αὐτῶν οὐ μὴ φοβηθῶμεν, οὐδ' οὐ μὴ ταραχθῶμεν! ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός! κ(1)

«Πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος.» (2)

Ὅ,τι ὑπισχεῖται ὁ Κύριος, καὶ τὸ ἐκτελεῖ.

«Μὴ φοβοῦ, εἶπε, μὴ φοβοῦ τὸ μικρὸν ποίμνιον ὅτι ηὐδόκησεν ὁ Πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.» (3)

— «Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία! Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε.» (4).

Ἀφοῦ μᾶς ἔδωκεν ὅπλα παντίσχυρα, «τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ» (5), τί εἴχομεν νὰ φοβηθῶμεν;

Ἐκεῖνος, ὅστις «τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου τούτου ἐξελέξατο, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ· καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου... ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά· καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενωμένα... καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ» (1). Ἐκεῖνος ἐνίσχυσεν ἡμᾶς, καὶ ἐνικήσαμεν νίκην περιφανῆ, νίκην μικρῶν Δαβὶδ ἐναντίον ἰσχυρῶν Γολιάθ...

Τόσον ἰσχυρὰ εἶνε ἡ ἀλήθεια!

Ἀλλὰ τὰ ἱερογλυφικὰ τοῦ προλόγου μου σοι εἶνε βεβαίως ἀκατάληπτα.

Ἐγὼ πάλιν ἐκ τῆς χαρᾶς μου δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀρχίσω ἀμέσως ὅσα εὐχάριστα πρόκειται νὰ σοι διηγηθῶ, πρὶν ἢ διὰ τοῦ προλόγου τῆς παρούσης ἀποδώσω πᾶσαν τὴν νίκην εἰς Ἐκεῖνον, «Ὅστις ταπεινοῖ καὶ ἀνυψοῖ, κατάγει εἰς Ἅιδου καὶ ἀνάγει.»

Ἐννοεῖς βεβαίως, περὶ τίνος πρόκειται.

Πρὸ δύο ἀκριβῶς ἡμερῶν εἴχομεν ἔλθει ὁ Σεμουὴλ καὶ ἐγὼ εἰς Βουκουρέστιον, παρουσιάσθημεν εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην, καὶ ὡμιλήσαμεν περὶ σπουδαίων τινῶν ὑποθέσεων τῆς Κοινότητος ἡμῶν.

Ἀποχαιρετίσαντες τὴν Α. Σ. τὸν Μητροπολίτην, ἡτοιμαζόμεθα ν' ἀναχωρήσωμεν διὰ τὴν παροικίαν μας, ὅτε συνήντησεν ἡμᾶς ὁ γνωστὸς παπικὸς διάκονος Βιτσέντζος.

— Καλῶς ἤλθετε, εἶπε, πατέρες ἅγιοι· ἡ Α. Σ. ὁ Μονσινιόρος Μπονάβεντούρας, μαθὼν τὴν ἔλευσίν σας, μὲ ἔστειλε νὰ σᾶς προσκαλέσω εἰς τὸ ἐδῶ πλησίον Μονοστήριον τῶν Καπουκίνων, ὅπου μένει. Ἐπιθυμεῖ νὰ σᾶς ἴδῃ, διότι θεωρεῖ ἑαυτὸν ὑπόχρεων διὰ τὴν καλὴν φιλοξενίαν, ἣς ἔτυχεν εἰς τὸ πρεσβυτέρόν σας. Σᾶς παρακαλῶ νὰ ἔλθητε, διότι ὁ σεβασμιώτατος ἔλαβε μεγάλην ὑπόληψιν πρὸς τὴν αἰδεσιμότητά σας, θὰ θεωρήσῃ δὲ περιφρόνησιν, ἴσως καὶ φανατισμοῦ προτίόν, ἐὰν ἀρνηθῆτε...

Οἱ λόγοι τοῦ διακόνου ἦσαν τοιοῦτοι, ὥστε δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν.

Θὰ ἐθεωροῦμεν ταπείνωσιν τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐὰν ἠθέλομεν δώσει, ἔστω καὶ σκιὰν ὑπονοίας, ὅτι ὁ κλῆρος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εἶνε φανατικός, ἤ, ὢν ἀνίσχυρος εἰς ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῆς Ἐκκλησίας του, ἢ ἀμαθὴς καὶ ἀπαίδευτος, ἀρνεῖται νὰ συναναστραφῇ πεπαιδευμένους Κληρικοὺς ἄλλης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ συμβουλὴ τοῦ ἁγίου Πέτρου εἶναι ἀρχούντως ταφῆς καὶ ἐπιτακτική:

— «Ἕτοιμος δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος» (2).

Ἠκολουθήσαμεν λοιπὸν τὸν Διάκονον Βιτσέντζον.

Τὸ Μοναστήριον τῶν Καπουκίων (le convent des Capucins) κεῖται εἰς στενωπόν τινα μιᾶς ἀνωνύμου ὁδοῦ τῆς πόλεως.

Διήλθομεν ἄλλας πολλὰς στενωπούς, σκοτεινά τινα μέρη, ὅπου σεσαθρωμέναι τινὲς καὶ ἠρειπωμέναι οἰκίαι, καὶ ὁδοὶ βορβορώδεις καὶ πλήρεις ἀκαθαρσιῶν, διὰ νὰ

---

(1) Ἠσαΐας.
(2) Ἐπιστολὴ πρὸς ἑβραίους.
(3) Λουκᾶ ΙΒ' 32.
(4) Ἰωάν. ΙΔ 1, 2.
(5) Ἐφεσ. Ϛ' 16.

(1) Α' Κορινθ. 26—30,
(2) Α'. Πέτρου Γ'. 15.

φθάσωμεν εἰς τὴν ἀνώνυμον ὁδόν, ὅπου τὸ Μοναστήριον τῶν Καπουκίνων.

Εἰς τὴν Εἴσοδον τοῦ Μοναστηρίου εἶχον τοποθετήσει οἱ Καπουκίνοι μέγα τι λίθινον ἄγαλμα τῆς Παναγίας μὲ ἐνδύματα τελευταίου συρμοῦ, ὑπῆρχον δ' ἄνωθεν τὰ γράμματα :

— «Sum immaculata conceptio = Εἶμαι ἡ ἄσπιλος Σύλληψις !»

Μόλις εἰσήλθομεν εἰς τὸ περίβολον τοῦ Μοναστηρίου, καὶ εἴδομεν παρατεταγμένους πάντας τοὺς μοναχοὺς Καπουκίνους φαιδροὺς καὶ μειδιῶντας, καὶ δεχομένους ἡμᾶς μὲ αἰσθήματα ἀδελφικῆς χαρᾶς, καὶ προσπαθοῦντας νὰ μᾶς περιποιηθῶσιν.

Ὁ Σαμουὴλ κύψας τότε εἰς τὸ οὖς μου, μοὶ εἶπε μυστικῶς.

— Πόσον καλοί, Ἰσαάκ, πόσον ἅγιοι ἄνθρωποι αὐτοὶ οἱ Καπουκίνοι μοναχοί ! Δὲν βλέπεις πόσας ἀδελφικὰς περιποιήσεις καὶ πόσον μεγαλοπρεπῆ ὑποδοχὴν μᾶς κάμνουσιν !

Ἀλλ' ἐγὼ γνωρίζων, διὰ ποῖον σκοπὸν ἐγίνοντο ὅλα ταῦτα, πλησιάσας τῷ εἶπον, χωρὶς ν' ἀκουσθῶ παρ' ἄλλων.

— Time papistas et dona ferentes ! (1) Φοβοῦ τοὺς Παπιστὰς καὶ δῶρα φέροντας !»

Ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος τῆς κλίμακος ἵστατο ὁ Μονσινιόρος Μποναβεντούρας καὶ δύο ἄλλοι Μονσινιόροι, κατάφορτοι ἀπὸ χρυσοῦς σταυροὺς καὶ παράσημα.

— Εὐλογημένοι οἱ ἐρχόμενοι ἐν ὀνόματι Κυρίου ! ἀνέκραξε, καὶ ἀμέσως μοναχοί τινες ἐφώνησαν :

— Benedicti venientes in nomine Domini !

Ἀληθῶς ἠπόρουν διὰ τὰ γενόμενα, καί, ἂν δὲν εἶχον ἀναγνώσει πολλά, θὰ ἤθελεν οἰκτρῶς ἀπατηθῆ.

Ὁ Μονσινιόρος ἔλαβεν ἡμᾶς ἐκ τῆς χειρός, εἰς τὸ μέσον αὐτός, καὶ μᾶς ὡδήγησεν ἐντὸς πολυτελεστάτης αἰθούσης.

Ἀλλὰ παράδοξον ! Τὰ πλούσια καὶ πολύτιμα ἔπιπλα, καὶ τὰ ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ ἀριστουργήματα, ἅτινα ὑπῆρχον ἐντὸς τῆς αἰθούσης, ὅλως διόλου δὲν συνεβιβάζοντο μὲ ἄλλα ἀντικείμενα ὑπάρχοντα ἐν αὐτῇ. Δύο σκελετοὶ ἀνθρώπινοι, ἀηδίαν καὶ φόβον προξενοῦντες, ἦσαν ἐστημένοι εἰς τὰς δύο γωνίας τῆς αἰθούσης, τρία δὲ κρανία ἀνθρώπινα ἔκειντο ἐπὶ τῆς εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης ὑπαρχούσης τραπέζης . . .

Ἄνωθεν τοῦ ἑνὸς σκελετοῦ ὑπῆρχον τὰ ἑξῆς πρασίνου χρώματος μεγάλα γράμματα :

— Vanitas vanitatum et omnia vanitas=Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης !

Ἄνωθεν δὲ τοῦ ἄλλου σκελετοῦ τὰ ἑξῆς ἐρυθρά :

— Ecce homo ! Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος !

Ἄνωθεν τῆς θύρας ὑπῆρχε μεγάλη εἰκὼν παριστῶσα τὸν Χριστὸν δίδοντα εἰς τὸν Πέτρον τὰς κλεῖς, ἤτοι τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸ Εὐαγγελικὸν ρητόν, ἐννοούμενον βεβαίως κατὰ τὰς Παπικὰς βλέψεις καὶ τὰ Δυτικὰ συμφέροντα.

— «Tu es Petrus, et sub hanc petram aedificabo ecclesiam meam=Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν . . .»

Καὶ ἄλλαι πολλαὶ εἰκόνες ἐκρέμαντο εἰς τὸν τοῖχον.

Τὰ θαύματα τοῦ Santo Antonio di Padova, τοῦ San Francesco, καὶ τοῦ Ἰγνατίου Λοϋόλα, τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν, ἦσαν τὰ ἐξέχοντα.

Πέριξ τῆς εἰκόνος τοῦ κλειδοῦχου Πέτρου ἦσαν δεξιὰ μὲν ἡ εἰκὼν Λέοντος τοῦ ΙΓ', νῦν Πάπα Ῥώμης, ἀριστερὰ δὲ ἡ εἰκὼν τοῦ πρώην Πάπα Πίου τοῦ Θ'.

Κάτωθεν τῆς εἰκόνος τοῦ Λέοντος ΙΓ', ὑπῆρχεν ἡ ζητωκραυγή :

— Viva il papa re ! Ζήτω ὁ Πάπας ὁ βασιλεύς ! Τὸ ὄνειρον τοῦ Παπισμοῦ ! ἡ βασιλεία καὶ ἡ κοσμοκρατορία !

Καὶ ὅμως ὁ Χριστός, ὅτε ἠρωτήθη ὑπὸ τοῦ Πιλάτου :

— «Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ;», δὲν ἐδέχθη, ὅτι ἦτο βασιλεὺς τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἀπήντησεν :

— «Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

Καὶ ὅτε πάλιν ἠρώτησεν Αὐτὸν ὁ Πιλάτος :

— Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ ;»

Ἀπεκρίθη :

— «Σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ· ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς» (2).

Ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ δὲν ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

Ὁ δὲ Πάπας τῆς Ῥώμης ἐπιθυμεῖ καὶ ἀγωνίζεται νὰ ἀποκτήσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ κόσμου τούτου ἀντὶ πάσης θυσίας ! ἔστω καὶ διὰ χύσεως ποταμῶν ἀνθρωπίνων αἱμάτων !

(1) Μοὶ διηγεῖτο ὁ ἀείμνηστος ἀρχιεπίσκοπος Κορίνθου Σωκράτης Κολλάτσος, ὅτι, ταξειδεύων ποτὲ εἰς Εὐρώπην, ἔφθασεν εἰς Ἰταλίαν, καὶ δὴ εἰς Νεάπολιν. Ἐπιθυμήσας νὰ ἐπισκεφθῇ μοναστήριόν τι τῶν Καθολικῶν κείμενον πλησίον, ἐπορεύθη ἐφ' ἁμάξης. Οἱ ἐκεῖ Παπιστὰὶ μοναχοὶ νομίσαντες, ὅτι ὁ Ἀνατολικὸς Ἐπίσκοπος ἦτο Οὐνίτης, ἤτοι ἡνωμένος μετὰ τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας, τὸν ὑπεδέχθησαν μ' ἐκτάκτους τιμάς. Παρετάχθησαν ὅλοι κατὰ γραμμήν, τινὲς δὲ καὶ γονυπετοῦντες ἠσπάζοντο τὴν δεξιάν του. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ηὐλόγει μὲν τοὺς γονυπετοῦντας, ἀλλ' εὑρίσκετο καὶ εἰς ἀπορίαν μεγάλην διὰ τὰς ἐκτάκτους ταύτας τιμάς. Ἐνῷ ὅμως μετὰ μεγίστου σεβασμοῦ περιάγοντες ἐδείκνυον αὐτῷ τὰ ἀξιοθέατα τοῦ Μοναστηρίου, αἴφνης, ἐλθών τις ὁρμαθὸς ἐκ τῆς πόλεως, ἐψιθύρισε κάτι τι εἰς τὸ οὖς τοῦ ἡγουμένου· Ἀμέσως οὗτος ἐσκυθρώπασεν, ἔκαμε νεῦμα εἰς τοὺς μοναχοὺς ν' ἀπομακρυνθῶσιν, ἀπεμακρύνθη καὶ αὐτός, καὶ ἀφῆκαν μόνον τὸν Ἕλληνα Ἀρχιεπίσκοπον . . . Μία δὲ τότε ἠκούσθη φοβερὰ φωνή— Schismatico ! Σχισματικός ! . . . Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ἐξελθὼν τοῦ Ναοῦ, εἶδε τοὺς μοναχοὺς ἀπειλητικῶς αὐτὸν παρατηροῦντας. Ὅτε δὲ ἐζήτησεν ἀντίτυπον τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Μονῆς, τῷ ἀπεκρίθησαν μετ' ὀργῆς.

— Cosa volete, Signiore ? Non abiamo ! Τί θέλετε, Κύριε ; Δὲν ἔχομεν ! Καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἀνεχώρησε μαθών, τί ἐστιν ὑποδοχὴ μοναχῶν Δυτικῶν !

(2) Ἰωάν. ΙΘ'. 36—38.

Ὅτε οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Πέτρος, ἐφιλονείκησαν, «τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων», ὁ Χριστὸς τοῖς εἶπεν :

— «Οἱ βασιλεῖς τῶν Ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν.

Εἶχον παραδοθῆ ἐντελῶς εἰς τὰς σκέψεις ταύτας, καὶ εἶχον ὅλως διόλου λησμονήσει, ποῦ εὑρισκόμην, ὅτε συνῆλθον εἰς ἑαυτόν, ἀκούσας τὴν φωνὴν τοῦ Μονσινιόρου Μποναβεντούρα εἰπόντος μοι μετὰ μειδιάματος·

— Πάτερ Ἰσαάκ, σᾶς παρουσιάζω τοὺς συναδέλφους μου τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἱσπαχάνης Φραντζέσκον, μέγαν Ἱεροκήρυκα τῶν Παρισίων, καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Λορέντζον, μέγαν Θεολόγον τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν.

Καὶ πρὸς ἐκείνους·

— Σᾶς παρουσιάζω, εἶπε, τὸν Αἰδεσιμώτατον Πατέρα Ἰσαὰκ καὶ τὸν Αἰδεσιμώτατον Συνέσιον, περὶ τῶν ὁποίων καὶ ἄλλοτε σᾶς εἶπον, ὅτι ἐξ Ἑβραίων ἐγνώρισαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δυστυχῶς, . . .

— Ἀ ! ἄ ! εἶπεν ὁ Μονσινιὸρ Φραντζέσκος, εἶναι αὐτοί, οἱ προσελθόντες εἰς τὴν Σχισματικὴν Ἐκκλησίαν τῶν Γραικῶν !.. Εἶναι, διότι δὲν ἐγνώρισαν τὴν ἀληθινήν, τὴν Μόνην Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ... ἀλλ' εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἅμα τὴν γνωρίσουν.

— Πῶς, ἠρώτησα, ἡ Ἐκκλησία τῶν Γραικῶν δὲν εἶναι Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ;

— Μάλιστα, εἶπον ὅλοι, Χριστιανική, ἀλλὰ σχισματική . . .

— Ἡμεῖς, ἠρώτησα, οἱ ὁποῖοι ἐβαπτίσθημεν καὶ ἐχειροτονήθημεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, πῶς θεωρούμεθα ἀπὸ σᾶς τοὺς Καθολικούς ;

— Ὡς ἀληθῶς βεβαπτισμένοι καὶ ἀληθῶς κεχειροτονημένοι, ἤτοι τέλειοι Χριστιανοί, καὶ τέλειοι ἱερεῖς. Ἡμεῖς οἱ Καθολικοὶ καὶ τὸ βάπτισμά σας καὶ τὰ μυστήριά σας, ὅλα τὰ θεωροῦμεν ἔγκυρα, ἅγια καὶ ἱερά. Καὶ εὐθὺς ἅμα ἑνωθῆτε μὲ τὴν ἁγίαν μας Ἐκκλησίαν, καὶ ὑποταγῆτε εἰς τὸν ἀλάνθαστον Ἀρχηγὸν τῆς Καθολικῆς μας Ἐκκλησίας, εἰσθε τέλειοι Καθολικοί, καὶ εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ συλλειτουργήσωμεν μὲ Ὑμᾶς.

— Διατί τόσον εὐκόλως μᾶς παραδέχεσθε ; Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταβάλωμεν κανὲν δόγμα μας ;

— Ὄχι ! διότι ὅλα τὰ δόγματά σας εἶναι ὀρθὰ καὶ ἅγια . . .

— Ὥστε τὸ ἅγιον Σύμβολον τῆς πίστεως ἡμῶν εἶναι καθ' ὅλα ὀρθόδοξον ... τί λέγετε ;

— Ὀρθοδοξότατον ! ἀνεφώνησαν ὅλοι . .

— Λοιπόν, εἶπον ἐγὼ μὲ τὴν πρέπουσαν σοβαρότητα, ἂν πράγματι, ὅπως ὁμολογεῖτε ὅλοι, τὸ Σύμβολον τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἦναι ὀρθοδοξότατον, τὸ Σύμβολον τῆς ἰδικῆς σας Ἐκκλησίας—καὶ συγγνώμην διὰ τοῦτο—δὲν δύναται νὰ ἦναι τοιοῦτον . . .

— Τί τοιοῦτον ;

— Ὀρθόδοξον . . . (ἀκολουθεῖ)

ΤΡΙΜΕΛΕΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ ΔΙΑ ΤΟ ΤΡΙΣΥΝΘΕΤΟΝ

Α.'

Ἀπορία τις ἐγείρεται εἰς τὸν νοῦν τοῦ σκεπτομένου. ἡ ἑξῆς· Καὶ τί ; εἶνε λοιπὸν τόσον ἁμαρτωλὸν τὸ μεθεκτὸν τῆς θείας οὐσίας, τὸ ὅτι δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ἔχει, πλὴν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς του, καὶ τρίτην οὐσίαν θείαν ὡς ἴδιον συστατικόν του, καὶ εἶνε τρισύνθετος ; εἶνε τόσον ἐγκληματικὸν τὸ φρόνημα τοῦτο, ὥστε νὰ ἀξίζῃ νὰ γίνηται τόσος περὶ αὐτοῦ λόγος ; καὶ ὥστε Τοπικὴ Ἁγία Σύνοδος, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ 1347, νὰ μὴ ἀρκεσθῇ νὰ ἀποκηρύξῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ τρὶς ἀνάθεμα νὰ καταδικάσῃ τοὺς φρονοῦντας καὶ λέγοντας μεθεκτὴν τὴν θείαν οὐσίαν, καὶ μὴ ὁμολογοῦντας αὐτὴν παντελῶς ἄληπτον καὶ ἀμέθεκτον ;

Ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν ὅτι ὅσῳ μᾶλλον μελετῶμεν τὸ ζήτημα τοῦτο, σκεπτόμενοι ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐρευνῶντες τὰς περὶ αὐτοῦ κρίσεις τῶν ἁγίων πατέρων καὶ τὴν κατ' αὐτοῦ ἀπόφασιν τῆς ἁγίας Συνόδου, τόσῳ μᾶλλον ἁμαρτωλότερον καὶ ἐγκληματικώτερον ὀρθοῦται τοῦτο πρὸ ἡμῶν. Ἐπειδὴ δὲ μεγάλως συμπαθοῦμεν πρὸς τοὺς ἀξιοτίμους συναδέλφους τοῦ « Λόγου » ἕνεκεν ἀρχαίας, πρὸ 16 ἐτῶν, νεανικῆς μετ' αὐτῶν συνεργασίας, ἥτις ἦτο πλήρης ζήλου Θεοῦ, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν δυστυχῶς· ἐπειδὴ χάριτι θείᾳ ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀγάπη ἡμῶν δὲν ἐψύγη, καί τοι ἑκτότε ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν δεκάδα ἐτῶν οὐδέποτε ἔπαυσαν περιφρονοῦντες ἡμᾶς καὶ καθυβρίζοντες, καὶ ζητοῦντες, εἰ δυνατὸν ἦν αὐτοῖς, νὰ καταποντίσωσι τὸν Σύλλογον τῆς «Ἀναπλάσεως», ὄντα κάρφος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν· ἐπειδὴ θέλομεν νὰ πιστεύωμεν περὶ αὐτῶν ὅτι ἴσως ἐμμένουσιν ἔτι εἰς τὰ πεπλανημένα αὐτῶν φρονήματα ὄχι ἐν ἐπιγνώσει τῆς ἰδίας πλάνης, ἀλλ' ἀκουσίως πλανώμενοι· ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς ὑπήρξαμεν πρὸ ἐτῶν 16 ὁμοιοπαθῆ θύματα τῶν πλανῶν τούτων ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν, ἐν συνειδήσει δὲ καθαρᾷ προεκινδυνεύομεν ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ αὐτῶν ὡς ὑπὲρ ἀκραιφνῶν τῆς ὀρθοδοξίας ἀληθειῶν καὶ δογμάτων, σφοδρῶς ἐπιτιθέμενοι κατὰ παντὸς ἀντιλέγοντος· διὰ ταῦτα διακκῶς ἐπιποθοῦμεν ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ, ἰδοὺ μάρτυς ἡμῶν ὁ Θεός, νὰ διαφωτίσωμεν τοὺς ποτὲ συνεργάτας, ἵνα κατανοήσωσι καὶ αὐτοὶ τὰς ἰδίας πλάνας καὶ ἐπανέλθωσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, ἀφ' ἧς ἀπεσχίσθησαν, καὶ εἰς ἣν ἀπειθοῦσι, διακινδυνεύοντες τὴν σωτηρίαν αὐτῶν· καί, ἀντ' ὠφελείας μεγάλης, ἣν ἠδύναντο νὰ παράσχωσι, βλάβης ποικίλης τῷ Ἔθνει καὶ τῇ Ὀρθοδοξίᾳ γινόμενοι πρόξενοι.

Ἵνα δὲ τὸ ποθούμενον ἐπιτευχθῇ σὺν Θεῷ, συντελεστικὸν κρίνομεν νὰ συστήσωμεν τριμελὲς δικαστήριον, οὗ ἐνώπιον νὰ εἰσαγάγωμεν πρὸς ἐκδίκασιν τὸ περὶ μεθεκτοῦ τῆς θείας οὐσίας ἐν πρώτοις ζήτημα. Ἀλλὰ τίνας νὰ διορίσωμεν δικαστάς, ὧν ἡ ἀπόφασις νὰ εἶνε σεβαστὴ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀξιοτίμους τοῦ «Λόγου» συναδέλφους; Ἐπειδὴ οὗτοι πρὸς μὲν τὸ τῶν ἄλλων φιλοδίκαιον καὶ φιλάληθες δυσπιστοῦσιν, ἑαυτοὺς δ' ἀνακηρύττουσι μάρτυρας τῆς ἀληθείας, καὶ φρονοῦσιν ὅτι ἀγαπῶσι τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην πλέον ἢ τὸν Πλάτωνα καὶ μᾶλλον ἢ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ πλέον ἢ τὴν ἰδίαν ζωήν, τί λέγετε, φίλοι ἀναγνῶσται; Δὲν στέργετε νὰ ἐμπιστευθῶμεν πρωτοτύπως τὴν δίκην εἰς αὐτούς, διορίζοντες τούτους δικαστάς, αὐτοὺς τούτους ὄντας ἅμα καὶ κατηγορουμένους; Ἔστω τοῦτο.

Καὶ ἤδη ἰδοὺ ἀπευθυνόμεθα πρὸς ὑμᾶς, κύριε Σωτήριε Φιλάρετε, διευθυντὰ τοῦ «Λόγου», καὶ κύριοι Ἀ. Μακράκη καὶ Δ. Γεωργίου, συντάκται αὐτοῦ καὶ ἀξιότιμοι συνάδελφοι, *διορίζοντες τὰς χριστιανικὰς ὑμῶν συνειδήσεις* δικαστάς. Καὶ κατὰ πρῶτον εἰσάγομεν ἐνώπιον τοῦ τριμελοῦς ὑμῶν δικαστηρίου ὡς κατηγορούμενον τὸ μεθεκτὸν τῆς θείας οὐσίας, ἥ, ὅπερ ταὐτόν, τὸ τρισύνθετον, ὅπερ φρονεῖτε καὶ διδάσκετε. Θέτομεν ὑπ' ὄψει ὑμῶν τὸ χριστιανικὸν περιοδικὸν τῆς «Ἀγάπης» τοῦ ἔτους 1893, ἐν ᾧ ἐλέγχεται ἡ πλάνη αὕτη· ἀνὰ ἕνα δὲ τοῦ περιοδικοῦ τούτου τόμον, ἂν εὐαρεστῆσθε, παρέχομεν ὑμῖν δωρεάν. Θέτομεν ἐπίσης ὑπ' ὄψει ὑμῶν καὶ πᾶσαν τὴν σειρὰν τῆς «Ἀναπλάσεως» τοῦ τρέχοντος ἔτους, ἧς τὴν συνεχῆ σχετικὴν ἀρθρογραφίαν παρακαλοῦμεν πρὸς Θεοῦ καὶ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας νὰ μελετήσητε ἀπαθῶς καὶ ἀμερολήπτως. Θέτομεν τρίτον ὑπ' ὄψει ὑμῶν καὶ τὰ δύο ἐν τῷ φύλλῳ τούτῳ σχετικὰ ἄρθρα καὶ ὅσα εἰς ἑπόμενα θὰ γράψωμεν, καὶ ἐξαιτούμεθα παρ' ὑμῶν, κύριοι δικασταί, νὰ δικάσητε κατὰ συνείδησιν καὶ νὰ φέρητε τὴν ψῆφον σὺν τῷ νόμῳ καὶ σὺν τῷ δικαίῳ, ἔστω καὶ καθ' ἑαυτῶν· διότι τὸ ἀναγνωρίζειν τὰς ἰδίας πλάγας καὶ ἁμαρτίας καὶ καταδικάζειν αὐτάς, τοῦτο συνιστᾷ τοὺς ἀληθῶς χριστιανικοὺς χαρακτῆρας, καὶ τοῦτο ἐφελκύει τὴν εὐμένειαν καὶ χάριν τοῦ τε Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ μόνον, ὅπερ σώζει καὶ ἀνυψοῖ.

Τὸ μεθεκτὸν λοιπὸν τῆς θείας οὐσίας, κύριοι δικασταί, ὅπερ ὡς ἀλήθειαν φρονεῖτε καὶ διδάσκετε, εἶνε φρόνημα ἀσυμβίβαστον καὶ ἀντικείμενον πρὸς τέσσαρας ὑψίστας καὶ οὐσιώδεις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀληθείας, περὶ ὧν κατὰ τάξιν κατωτέρω λέγομεν.

Β'.

Πρώτη καὶ ὑψίστη τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε εἷς, ἁπλοῦς τῇ οὐσίᾳ, ἀδιαίρετος καὶ ἀμέριστος. Πρὸς τὴν πρώτην ταύτην καὶ ὑψίστην χριστιανικὴν ἀλήθειαν ἀντίκειται καὶ ἀντιφάσκει τὸ περὶ μεθεκτοῦ τῆς θείας οὐσίας, ἑπομένως δὲ τὸ περὶ τρισυνθέτου φρόνημα, εἰς τρόπον ὥστε, ἂν τὸ μεθεκτὸν τῆς θείας οὐσίας πιστευθῇ ὡς ἀλήθεια, ἀναιρεῖται τότε τὸ περὶ μιᾶς καὶ ἀδιαιρέτου Θεότητος δόγμα. Περὶ τούτου ὡς βεβαίου καὶ ἀσφαλοῦς πείθει ὁ ἑξῆς συλλογισμός.

Τὸ λέγειν ὅτι ὁ ἄνθρωπος μετέχει οὐσίας τινός, εἶνε ταὐτὸ πρὸς τὸ λέγειν ὅτι ἔχει μέρος τῆς μετεχομένης ταύτης οὐσίας.

Ἂς παραδεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει θείαν οὐσίαν Ἁγίου Πνεύματος τρίτον αὐτοῦ συστατικόν, καὶ ἑπομένως μετέχει θείας οὐσίας, ὡς ὑμεῖς φρονεῖτε καὶ διδάσκετε.

Τί ἕπεται ἐντεῦθεν; Ἕπεται βεβαίως ὅτι ἡ μετεχομένη θεία οὐσία εἶνε μεριστή, καὶ ὅτι ἑπομένως ὁ εὐλογητὸς ἡμῶν Θεὸς δὲν εἶνε κατὰ τὴν οὐσίαν Μονὰς ἀδιαίρετος καὶ ἀχώριστος.

Ὁ συλλογισμὸς οὗτος δύναται νὰ γίνῃ ὑπὸ παντὸς λογικοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἶνε ἀναντίρρητος· ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ πείθονται μᾶλλον εἰς τὴν αὐθεντίαν, καὶ σέβονται ἰδίᾳ τὸ κῦρος τῶν ἁγίων πατέρων, ἰδοὺ ὁ συλλογισμὸς οὗτος κυρούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ λέγοντος αὐτολεξεί:

«Τὸ μετέχειν τινὸς λεγόμενον μέρος ἔχει » τοῦ μετεχομένου . . . μεριστὸν ἄρα τὸ με- » τεχόμενόν ἐστιν, εἴ περ μέρους μετέχειν » ἀναγκη τὸ μετέχον. Ἡ δὲ οὐσία τοῦ Θεοῦ » παντάπασιν ἐστιν ἀμέριστος· οὐκοῦν καὶ » παντάπασιν ἐστιν ἀμέθεκτος». (Θεολ. Γ'.)

Καὶ ἐπειδὴ τὸ μεθεκτὸν τῆς θείας οὐσίας ἄγει εἰς τοιοῦτον βλάσφημον συμπέρασμα, διὰ τοῦτο ὁ μέγας οὗτος ἅγιος λέγει ὅτι οἱ τολμήσαντες νὰ εἴπωσι μεθεκτὴν τὴν θείαν οὐσίαν ἐμυσταγωγήθησαν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ!!!

Οὗτος, κύριοι δικασταί, εἶνε ὁ πρῶτος λόγος, δι' ὃν ἡ ἁγία Σύνοδος κατεδίκασεν εἰς τὸ τρὶς ἀνάθεμα τοὺς φρονοῦντας καὶ λέγοντας ὅτι ἡ θεία οὐσία εἶνε μεθεκτή, καὶ μὴ θέλοντας νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι αὕτη εἶνε παντελῶς ἄληπτος καὶ ἀμέθεκτος.

Γ'.

Ἤλθομεν ἤδη ἐπὶ τὴν θεωρίαν καὶ τοῦ δευτέρου λόγου. Πάντες γνωρίζομεν ὅτι μετὰ τῆς πίστεως εἰς Θεὸν ἕνα καὶ *μόνον κατὰ τὴν οὐσίαν συνδέεται ἡ πίστις ἐπ'* αὐτὸν ὡς Ἁγίαν Τριάδα θείων ὑποστάσεων. Ἀλλ' ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶνε πολεμία καὶ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ μεθεκτὸν τῆς θείας οὐσίας, εἰς τρόπον ὥστε ὁ φρονῶν καὶ λέγων, ὅτι ἡ θεία οὐσία μετέχεται, ἀρνεῖται τὴν πίστιν εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα, καὶ δὲν πιστεύει πλέον εἰς Θεὸν τρισυπόστατον, ἀλλ', ὦ τῆς δυσσεβείας, πιστεύει τότε εἰς εἴδωλον μυριοϋπόστατον. Περὶ τούτου ὡς βεβαίου καὶ ἀσφαλοῦς πείθει ὁ ἑξῆς συλλογισμός.

Ἡ οὐσία ἔχει τόσας ὑποστάσεις, ὅσοι εἶνε καὶ οἱ μετέχοντες αὐτῆς.

Ἂς παραδεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡ θεία οὐσία μετέχεται ὑπὸ πάντων τῶν ἀξίων χριστιανῶν, ὡς φρονεῖτε ὑμεῖς οἱ ἀξιότιμοι τοῦ «Λόγου» συντάκται.

Τί ἕπεται ἐντεῦθεν; Ἕπεται βεβαίως ὅτι ἡ θεία οὐσία θὰ ἔχῃ τόσας ὑποστάσεις, ὅσοι εἶνε καὶ οἱ ταύτης μετέχοντες· ἐπειδὴ δὲ μυρίοι οἱ μετέχοντες, μυριοϋπόστατος ἄρα, καὶ ὄχι τρισυπόστατος, *κατὰ λογικὴν ἀνάγκην θὰ εἶνε καὶ ὁ Θεός· καὶ δὲν θὰ πιστεύωμεν πλέον εἰς ἕνα Θεόν,* Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον, ἀλλὰ θὰ συντάξωμεν νέον σύμβολον πίστεως λέγον· Πιστεύω εἰς πολλαπλοῦν Θεὸν ἀπειραρίθμων προσώπων καὶ ὑποστάσεων, Θεότητα χωριζομένην καὶ μεριζομένην ἐπ' ἄπειρον! Φεῦ τῆς δυσσεβείας!

Καὶ ὁ συλλογισμὸς οὗτος δύναται νὰ γίνῃ ὑπὸ παντὸς λογικοῦ ἀνθρώπου· ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ πείθονται μᾶλλον εἰς τὴν αὐθεντίαν, καὶ σέβονται τὸ κῦρος τῶν ἁγίων πατέρων, ἰδοὺ καὶ ὁ συλλογισμὸς οὗτος κυρούμενος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ λέγοντος αὐτολεξεί:

«Ἡ οὐσία παρ' ὅσων ἐστὶ μετεχομένη, τοσαύτας καὶ » τὰς ὑποστάσεις ἔχει· συμβαίνει τοίνυν, εἴπερ ἡ οὐσία τοῦ » Θεοῦ μετέχεται, μηκέτι τρισυπόστατον εἶναι ταύτην, » ἀλλὰ μυριοϋπόστατον».

Οὗτος, κύριοι δικασταί, εἶνε ὁ δεύτερος λόγος, δι' ὃν ἡ Ἁγία Σύνοδος κατεδίκασε τοὺς φρονοῦντας καὶ λέγοντας ὅτι ἡ θεία οὐσία εἶνε μεθεκτή, καὶ μὴ θέλοντας νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἡ θεία οὐσία εἶνε παντελῶς ἄληπτος καὶ ἀμέθεκτος. Διὰ δὲ τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον τοῦτον λόγον καὶ τοὺς λοιπούς ὁ ἅγιος Γρηγόριος λέγει ὅτι οἱ τολμήσαντες νὰ εἴπωσι μεθεκτὴν τὴν θείαν οὐσίαν ἐμυσταγωγήθησαν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ!!!

Δ'.

Ἤλθομεν ἤδη ἐπὶ τὴν θεωρίαν καὶ τοῦ τρίτου λόγου. Πάντες οἱ χριστιανοὶ φρονοῦμεν ὅτι μόνος ὁ ἐν Τριάδι Θεὸς εἶνε παντοδύναμος, ὅτι δὲ ἡμεῖς οἱ ἐπὶ γῆς ἄνθρωποι, καὶ οἱ ἀγιώτεροι, εἰμεθα ἀσθενεῖς ἐφ' ἑκυτῶν καὶ ἀδύνατοι καὶ εἰς πτῶσιν ἐνδεχομένως ὑποκείμενοι. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀντίκειται καὶ ἀντιφάσκει τὸ μεθεκτὸν τῆς θείας οὐσίας, συνεισάγον τὸ ψεῦδος ὅτι καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ὅσοι θείας οὐσίας μετέχομεν, εἰμεθα ἕνεκα τούτου ὡς ἄλλοι Θεοὶ παντοδύναμοι, πάνσοφοι καὶ ἀναμάρτητοι. Καὶ περὶ τούτου ὡς βεβαίου καὶ ἀσφαλοῦς πείθει ὁ ἑξῆς συλλογισμός.

Ἡ θεία οὐσία, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον μέρος μετεχομένη, ἔχει πάσας τὰς δυνάμεις, ὅσαι ἰδιάζουσιν εἰς τὴν ἄπειρον θείαν οὐσίαν.

Ἂς παραδεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι μετέχομεν θείας οὐσίας.

Τί ἕπεται ἐντεῦθεν; Ἕπεται βεβαίως ὅτι θὰ εἰμεθα παντοδύναμοι· ἀλλὰ καὶ πάνσοφοι· ἀλλὰ καὶ πανάγαθοι· ἀλλὰ καὶ ἀναμάρτητοι, καὶ ὅσα τοιαῦτα.

Καὶ ὁ συλλογισμὸς οὗτος δύνκται νὰ γίνῃ ὑπὸ παντὸς λογικοῦ ἀνθρώπου· ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ πείθονται μᾶλλον εἰς τὴν αὐθεντίαν καὶ σέβονται τὸ κῦρος τῶν ἁγίων Πατέρων, ἰδοὺ ὁ συλλογισμὸς οὗτος κυρούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου λέγοντος αὐτολεξεί.

«Τὸ μέρος τῆς οὐσίας, καὶ τὸ βραχύτατον, » πάσας ἔχει τὰς αὐτῆς δυνάμεις· τοιγαροῦν, » εἴπερ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ μετέχει τις, » παντοδύναμος ἔσται.»

Οὗτος, κύριοι δικασταί, εἶνε ὁ τρίτος λόγος, δι' ὃν ἡ

Ἁγία Σύνοδος κατεδίκασεν εἰς τὸ ἀνάθεμα τρὶς τοὺς φρονοῦντας καὶ λέγοντας ὅτι ἡ θεία οὐσία εἶνε μεθεκτή, καὶ μὴ θέλοντας νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἡ θεία οὐσία εἶνε παντελῶς ἄληπτος καὶ ἀμέθεκτος.

Ε.'

Ἤλθομεν ἤδη ἐπὶ τὴν θεωρίαν τοῦ τετάρτου λόγου. Οἱ ἅγιοι πατέρες φρονοῦσι καὶ διδάσκουσιν ὅτι ἡ κατ' οὐσίαν ἕνωσις εἶνε καὶ καθ' ὑπόστασιν, διότι, λέγουσι, δὲν ὑπάρχει θεία οὐσία ἄνευ ὑποστάσεως· ὅτι δὲ τοιαύτη κατ' οὐσίαν ἕνωσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο ἐν μόνῳ τῷ λατρευτῷ Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ· ἕνωσις μία καὶ μόνη καὶ ἐξαίρετος. Ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀντίκειται καὶ ἀντιφάσκει τὸ μεθεκτὸν τῆς θείας οὐσίας, συνεισάγον τὸ ψεῦδος ὅτι καὶ πάντες οἱ χριστιανοὶ εἶνε κατ' οὐσίαν Θεάνθρωποι. Περὶ τούτου ὡς βεβαίου καὶ ἀσφαλοῦς πείθει ὁ ἑξῆς συλλογισμός.

Θεία οὐσία ἄνευ θείας ὑποστάσεως οὔτε ὑπάρχει οὔτε δύναται νὰ νοηθῇ· ἡ δὲ θεία χάρις δὲν εἶνε οὐσία, ἀλλ' ἐνέργεια.

Ἂς παραδεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι μετέχομεν θείας οὐσίας, καὶ ὅτι κατ' οὐσίαν ἑνούμεθα μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Τί ἕπεται ἐντεῦθεν; Ἕπεται βεβαίως ὅτι πάντες οἱ μέτοχοι τῆς θείας οὐσίας θὰ εἴμεθα κατ' οὐσίαν Θεάνθρωποι, καὶ ταῦτα ἐνῷ πιστεύομεν μόνον εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν Μονογενῆ, ὡς μόνον ὄντα Θεάνθρωπον.

Καὶ ὁ συλλογισμὸς οὗτος δύνκται νὰ γίνῃ ὑπὸ παντὸς λογικοῦ ἀνθρώπου· ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ πείθονται μᾶλλον εἰς τὴν αὐθεντίαν, καὶ σέβονται τὸ κῦρος τῶν ἁγίων Πατέρων, ἰδοὺ καὶ ὁ συλλογισμὸς οὗτος κυρούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ ἐκ Κύπρου.

«Εἰ τοῦτο ἦν, ἤτοι, εἰ ἡ οὐσία τοῦ Πνεύμα- » τος ἐνῴκει ἐν ἡμῖν, ἔμελλε μετὰ τῶν ἄλλων » ἀτοπημάτων καὶ ἕκαστον τῶν δεκτικῶν » τοῦδε τοῦ Πνεύματος λέγειν δύο ἐν ἑαυτῷ » φέρειν οὐσίας, θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα, » καὶ Θεάνθρωπον ἕκαστον χρηματίζειν, καὶ » τοῦτο ἑνὸς μηδὲν πλέον τὸν Σωτῆρα Χρι- » στὸν ἔχειν.»

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ἐκ Κύπρου ἁγίου Γρηγορίου ἑρμηνεύονται ὡς ἑξῆς: «Ἂν ἦτο τοῦτο ἀληθές, δηλαδὴ ἂν » κατῴκει ἐντός μας ἡ οὐσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τότε » ὡς συνέπεια ἄτοπος πλησίον εἰς τόσας ἄλλας, θὰ ἦτο καὶ » ἡ ἑξῆς· Ἕκαστος, ὁ ὁποῖος θὰ εἶχεν ὡς συστατικόν του » θείαν οὐσίαν ἁγίου Πνεύματος, θὰ ἠδύνατο νὰ λέγῃ ὅτι » φέρει ἐντός του δύο οὐσίας, τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν » οὐσίαν τοῦ ἀνθρώπου· ἕκαστος τότε ἑπομένως θὰ ἦτο » Θεάνθρωπος, ἐνῷ ἕνα καὶ μόνον καὶ οὐδένα ἄλλον πλὴν » αὐταῦ ἔχομεν Θεάνθρωπον, τὸν Σωτῆρα Χριστόν, ὅστις » τότε δὲν θὰ εἶχέ τι πλέον ἑνὸς ἑκάστου Χριστιανοῦ».

Οὗτος εἶνε, κύριοι δικασταί, καὶ ὁ τέταρτος λόγος, δι' ὃν ἡ Ἁγία Σύνοδος κατεδίκασεν εἰς τὸ τρὶς ἀνάθεμα τοὺς φρονοῦντας καὶ λέγοντας ὅτι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ μετέχεται,

καὶ μὴ θέλοντας νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἡ θεία οὐσία εἶνε παντελῶς ἄληπτος καὶ ἀμέθεκτος. Καὶ διὰ τοῦτον καὶ τοὺς ἀνωτέρω καὶ ἄλλους ὁμοίους λόγους ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λέγει ὅτι οἱ τολμήσαντες νὰ εἴπωσι μεθεκτὴν τὴν θείαν οὐσίαν ἐμυσταγωγήθησαν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ!!!

ΣΤ'.

Κύριοι δικασταί, συνεργάται καὶ συνάδελφοι ἐν τῇ συντάξει τοῦ «Λόγου». Ἠκούσατε τοὺς τέσσαρας σπουδαιοτάτους λόγους, δι' οὗς ἡ Ἁγία Σύνοδος καταδικάζει τοὺς φρονοῦντας καὶ λέγοντας μεθεκτὴν τὴν θείαν οὐσίαν. Γνωρίζετε ὅτι «**πάντες οἱ Θεολόγοι**», ὡς αὐτολεξεὶ λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος, «**μαρτυροῦσι κατ' οὐσίαν εἶναι τὸν Θεὸν ἀμέθεκτον.**» Γνωρίζετε ὅτι οἱ ἅγιοι Πατέρες καὶ ἡ ἁγία Σύνοδος ἀποφαίνεται ὅτι οἱ ἄξιοι ἑνοῦνται μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ θεοῦνται καὶ ἀναγεννῶνται καὶ ἀναπλάττονται διὰ τῆς θείας καὶ θεοποιοῦ ἐνεργείας καὶ χάριτος καὶ ἐλλάμψεως. Γνωρίζετε ὅτι ἡ θεία χάρις καὶ ἔλλαμψις δὲν εἶνε οὐσία, ἀλλ' ἐνέργεια Θεοῦ· ἤ, ὡς λέγει αὐτολεξεὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος· « **Ἡ θεία καὶ θεο- » ποιὸς ἔλλαμψις καὶ χάρις οὐκ οὐσία, ἀλλ' » ἐνέργειά ἐστι Θεοῦ.**» Γνωρίζετε ὅτι, ὅταν ὁ θεῖος Γρηγόριος λέγῃ ὅτι ἡ θεία οὐσία εἶνε **μεθεκτή πως**, ἢ ὅτι **κοινωνοῦμεν θείας φύσεως**, ἐννοεῖ, ὡς διὰ πολλῶν ἀπεδείξαμεν, ὅτι ἡ θεία οὐσία γίνεται πως μεθεκτὴ μόνον διὰ τῆς ἐνεργείας της, καὶ ὄχι αὐτὴ αὐτή. Πάντα ταῦτα καλῶς γνωρίζετε μετὰ πάσης σαφηνείας ἀναπτυχθέντα.

Ὥστε, ὅταν ἀκούωμεν τὰς ἁγίας Γραφὰς ἢ τοὺς ἁγίους Πατέρας λέγοντάς ποτε ὅτι τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ἡμῖν, ἢ ὅτι εἶνε μεθεκτόν, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἡ οἴκησις καὶ ἡ μετουσία πρέπει νὰ νοῆται ὄχι κατὰ τὴν δοξασίαν οἱαδήποτε, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως, ὅτι δηλαδὴ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, παρὸν πανταχοῦ οὐσιωδῶς καὶ ὑποστατικῶς, μετέχεται ὑπὸ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τῇ ἐνεργείᾳ καὶ ἐλλάμψει αὐτοῦ, καὶ ὄχι παρέχον μέρος τῆς οὐσίας αὐτοῦ ὡς ἴδιον συστατικὸν ἑκάστου πιστοῦ ἀνθρώπου. Ἀπέναντι τῆς ῥητῆς, καὶ σαφεστάτης ταύτης Συνοδικῆς ἀποφάνσεως, ἡ ἑνός τινος προσώπου κατὰ μέρος γνώμη δὲν δύναται νὰ ἔχῃ κῦρος, καὶ δὲν δύναται νὰ σᾶς σώσῃ ἀπὸ τῆς συνοδικῆς καταδίκης μετὰ τριπλοῦ ἀναθέματος.

Ταῦτα γνωρίζοντες, μελετήσατε τὸ ζήτημα κατὰ μόνας ἕκαστος, αἰτούμενοι τὸν ἄνωθεν φωτισμὸν ταπεινοφρόνως καὶ ἄνευ οἰήσεως καὶ πεποιθήσεως ἐπὶ τὴν σοφίαν σας καὶ τὴν γραμματομάθειαν καὶ λεξιμάθειαν καὶ λογομάθειάν σας καὶ τὸ φιλοσοφικὸν σύστημά σας· διότι σοφὸς ἦτο καὶ ὁ Σολομών· ἀλλ' ἡ σοφία του δὲν τὸν ἔσωσεν ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας· σοφὸς ἦτο καὶ ὁ Ὠριγένης· ἀλλ' ἡ σοφία του καὶ τὰ μυρία του συγγράμματα καὶ ἡ ῥητορεία δὲν τὸν ἔσωσεν ἀπὸ τῶν αἱρέσεων· οὕτω καὶ ἡ σοφία τοῦ ἑνὸς ἐξ ὑμῶν, τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ διδασκάλου, δὲν τὸν ἔσωσεν ἀπὸ τῶν τόσων πλανῶν καὶ διαφεύσεων καὶ ἀποτυχιῶν του, τὰς ὁποίας μελετήσατε, παρακαλῶ, λεπτομερῶς καὶ ἀπαθῶς εἰς τὰς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὰς τὰς δημοσιευθείσας ἐν τῇ « Ἀγάπῃ » τοῦ 1893. Συσκέψθητε κατόπιν καὶ οἱ τρεῖς ἀπὸ κοινοῦ· ἂν θέλητε δέ, καλέσατε καὶ ἡμᾶς εἰς τὴν ὑμετέραν συζήτησιν· προθύμως ἐρχόμεθα. Πρὸ παντὸς σιγήσατε σιγὴν ἔντιμον καὶ σωτήριον κατὰ τὸν χρόνον τῆς σκέψεώς. Ἀφοῦ δὲ συμμορφωθῆτε πρὸς ταῦτα, κρίνατε, δικάσατε, ἀποφασίσατε, φέρετε τὴν ψῆφον ἐν ἀληθείᾳ, ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἄνευ φυσιώσεων, ἄνευ καυχήσεων, μὴ ζητοῦντες νὰ αὐτοδικαιωθῆτε δι' ὅσων ἔγραφον πρὸ 20 ἐτῶν ὑπὲρ τῶν φρονημάτων σας οἱ διὰ τῶν διδασκαλιῶν σας ἀποπλανώμενοι ἢ συμπλανώμενοι, ἀφοῦ μᾶλιστα οὗτοι, ἐννοήσαντες τὴν πλάνην, ἀπέπτυσαν πάλαι αὐτήν. Οὕτω πράττοντες, δημοσιεύσατε τὴν ἀπόφασίν σας, ἀποφαινόμενοι καθαρὰ καὶ ἀπεριφράστως ὅ,τι θὰ εὐαρεστήσῃ τὸν Θεόν, ὅ,τι θὰ ἐπαναγάγῃ ὑμᾶς εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, ὅ,τι θὰ σώσῃ καὶ θὰ δοξάσῃ ὑμᾶς. Ἂν κατορθώσητε τοῦτο, θὰ τελεσθῇ ἓν ἀκόμη μέγα θαῦμα τῇ παντοδυνάμῳ ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη ἐφ' ὑμᾶς. Ἀμήν.

Κ. Α. Διαλησμᾶς

ΔΗΛΩΣΙΣ

Οἱ πληρώνοντες τὴν συνδρομήν των εἰς τὴν « Ἀνάπλασιν» τοῦ τρέχοντος ἔτους 1902 λαμβάνουσι μόνον ἀντὶ δρ. 2.50 οἱ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, καὶ φρ.χρ. 2 ἐν τῷ ἐξωτερικῷ τὴν «Θρησκείαν καὶ ἐπιστήμην μετὰ τῆς δημώδους ἀπολογητικῆς τοῦ χριστιανισμοῦ» ὑπὸ Ἰ. Σκαλτσούνη. Ἡ αὐτὴ ἔκπτωσις γίνεται καὶ διὰ τὸ «Περὶ Γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἁρμονιῶν χριστιανισμοῦ καὶ ἐπιστήμης» ἔργον τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ "ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ,,

Ὁδὸς Ἀδριανοῦ 64.

Ἐν αὐτῷ εὑρίσκονται τὰ νεωστὶ ἐκδοθέντα βιβλία, ἤτοι:

Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογία Νικηφόρου Καλογερᾶ, διασκευασθεῖσα ὑπὸ Φ. Παπαδοπούλου δρ 6.40 φρ.χρ. 6.

— Ὁ Μασσονισμὸς ἐν Ἑλλάδι ἀποκαλυπτόμενος, δρ 1 φρ. χρ. 1.

— Τὸ Κάτοπτρον τῆς Κοινωνίας, δρ. 3,50 φ.χ. 3.

Ἡ Ζωὴ τοῦ Κ. Η. Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπὸ Διονυσ. Πύρρου ἀρχιμανδρ. δρ. 3 φρ. χρ. 3.

Ἐπίσης ὅσοι δὲν ηὐτυχήσατε νὰ μεταβῆτε κατ' αὐτὰς εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους, ἀγοράσατε τὸ Ἡμερολόγιον τῶν Ἱεροσολύμων δρ. 5 φρ. χρ. 5, καὶ τὸν Ὁδηγὸν τῶν Προσκυνητῶν δρ. 4 φρ. χρ. 4 ἀμφότερα μετ' εἰκόνων ἀναπαριστωσῶν πιστότατα τὰ μᾶλλον ἀξιοθέατα μέρη τῆς Ἁγίας Γῆς. Διὰ τῆς ἀναγνώσεώς των θέλετε γνωρίσῃ αὐτὴν ἀρκετὰ καλά.

Σημ. Ἐλεύθερα ὅλα ταχυδρ. τελῶν. Πᾶσα αἴτησις συνοδευομένη μὲ τὸ ἀντίτιμον τῶν παραγγελλομένων δέον ν' ἀπευθύνηται πρὸς τοὺς βιβλιοπώλας κ. κ. Θ. Ἰ. Παλληκαράκην καὶ Γεώργ. Ἰωαννίδην. Ἀθήνας.

ΘΕΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ "ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ,,

Ἐν Ἀθήναις Β' Δημοτ Σχολὴ ἀρρένων

Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ, ὥρα 7—8 μ.μ. Ἀρχ. Π. Δουληγέρης

Ἐν τῷ Νοῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης

Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ, ὥρα 4—5 Ἀρχιμ. Τιμ. Ἀναστασίου

Ἐν Πειραιεῖ ἐν τῷ Ζαννείῳ Ὀρφανοτροφείῳ

Δευτέρα τῆς Διακαινισίμου, ὥρ. 4—5 μ.μ. Μ. Γαλανός

Πέμπτη » ὥρ. 7—8 μ.μ. Γ. Μακρῆς

Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ ὥρ. 4—5 μ.μ. Κ. Διαλησμᾶς

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΑΡΙΣΤ. Ζ. ΔΙΑΛΗΣΜΑ
66—Ὁδὸς Ἀδριανοῦ—66